

DNB

magazine

Een uitgave van de Nederlandsche Bank

Afscheid van Mr. Euro

Pinpaspaniek niet nodig
Enquête: gezinnen financieel kwetsbaarder

Inhoud

- 3 Redactioneel**
- 4 'Ik ben steeds minder gaan praten'**
Interview met scheidend ECB-president Wim Duisenberg
- 13 'Ondanks Duisenberg heeft de ECB een communicatieprobleem'**
Hoogleraar Politieke Economie wil meer transparantie en openheid in beleid
- 16 Bankgeheimen: Blunder**
- 17 Fransman in hart en nieren**
Geen trendbreuk te verwachten met komst van Trichet
- 20 Van droom naar daad**
Nederlandse adviseur van Duisenberg kijkt terug op leerzame periode
- 23 Eurovisie: Centrale-bankfamilie**
- 24 Banktueel**
- 26 Pinpaspaniek overbodig**
Veiligheid pinpas en incasso voldoende
- 29 Het is goud wat er blinkt**
DNB-Voorlichtingscentrum scoort goed onder bezoekers
- 32 Kunstpodium: Juul Hondius**
- 33 Nederlandse huishoudens kwetsbaarder**
Jaarlijks DNB-onderzoek inventariseert geldzaken gezinnen
- 38 Overleg wil betalingsverkeer verbeteren**
Maatschappelijke groeperingen werken samen aan doelmatigheid
- 42 DNB Research Seminars**
- 43 Informatie**

Colofon

DNB *magazine* is een uitgave van De Nederlandsche Bank N.V. Het is een productie van de Afdeling Communicatie en informatie en verschijnt zes keer per jaar.

Redactie-adres
DNB *magazine*
Postbus 98, 1000 AB Amsterdam
Westeinde 1, 1017 ZN Amsterdam
Telefoon 020-5241910/3361
Fax 020-5242228
E-mail (redactie): magazine@dnb.nl
Internet: www.dnb.nl

Hoofdreductie
Mumtaz Khadjé

Eindreductie
Joyce Albers

Aan dit nummer werkten mee
Eelco van de Berg, Mathijs Bouman, Jacqueline van Breugel, Hans Brits, Fred Collens, Marlies Dijkstra, Marien Ferdinandusse, Willemieke van Gorkum, Jakob de Haan, Bruno de Haas, Nicole Jonker, Bas Kiviet, Jaap Koning, René Kurpershoek, Cees van Lotringen, Philipp Maier, Henriëtte Prast, Corry van Renselaar, Maarten van Rooij, Olaf Sleijpen, Alexander Strengers, Erica Verdegaal, Benno van der Zaag.

Fotografie
Martin Joppen, Rob Meulemans

Vormgeving en druk
Fd-Reproductie

Abonnementen
Een abonnement op DNB *magazine* is gratis en uitsluitend schriftelijk of per mail aan te vragen. Adreswijzigingen en opzeggingen eveneens schriftelijk opgeven.

Abonnementenadministratie
DNB *magazine*
Antwoordnummer 2670
1000 PA Amsterdam
E-mail: aanvraagmagazine@dnb.nl

De sluitingsdatum van de kopij in dit nummer was 13 oktober.

Artikelen uit DNB *magazine* mogen **niet** zonder toestemming van de redactie worden overgenomen.

De Nederlandsche Bank

‘Ja Errug, hè, moet ik nu gaan huilen?’, ‘Wim heb het goed gedaan, echt top. Ten opzichte van de dollar is de euro nu keihard omdat Duisenberg voet bij stuk heeft gehouden bij rentebeslissingen!’, ‘een hele goede wijze econoom’ en Wim wie...? Geen idee’. Dit zijn enkele reacties die we kregen op de Amsterdamse Albert Cuyp-markt op de vraag ‘Wim Duisenberg gaat weg bij de Europese Centrale Bank, hoe vindt u dat hij het heeft gedaan?’

Wim gaat weg

Marktkoopman Fred vindt het ‘stoer’ dat een Nederlander de eerste president van de Europese Centrale Bank is geweest. ‘Tja, sinds de euro is mijn omzet wel met dertig procent gedaald, mensen geven veel minder uit, vooral op de markt. Maar het is toch uniek dat iemand uit ons kleine landje zo’n belangrijke rol heeft gespeeld.’

Dat de positie van eerste president van de ECB invloedrijk is, heeft zelfs Duisenberg in het begin wat onderschat. Zo blijkt uit het afscheidsinterview dat DNB magazine had met de ECB-president. ‘Ik heb nog het meest moeten wennen aan het gewicht dat men aan mijn woorden hecht. Dat legt een enorme druk op je. Zelfs op mijn lichaamstaal wordt gelet. Eén verkeerde beweging kan grote gevolgen

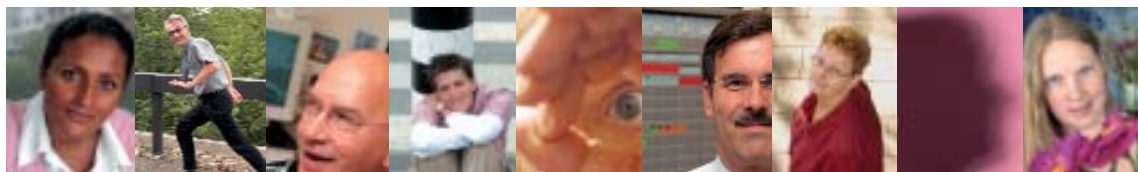
hebben in de markten, op de wisselkoersen en de renteverhoudingen.’

In zijn laatste weken bij de ECB, een tijd waarin de gehele internationale pers hem wenste te spreken, maakte Duisenberg tijd vrij voor zijn oude werkgever en blikt met DNB magazine terug op zijn historische tropenjaren en zijn leven in de *spotlights*. En gaat hij nu eindelijk vissen of heeft hij andere toekomstplannen?

Een groot deel van dit magazine staat in het teken van het vertrek van de Nederlandse ECB-president. Zo vroegen wij een aantal oud-collega’s en journalisten hoe hun samenwerking met Wim Duisenberg verliep. Hoogleraar Jakob de Haan onderwerpt Duisenbergs jaren bij de ECB aan een kritische analyse. En u leest wat de grote blunder van de perswoordvoerder van DNB was, toen hij in de hoedanigheid van journalist met Wim Duisenberg sprak? Verder in dit magazine een portret over Duisenbergs opvolger, de Fransman Jean-Claude Trichet. Wist u bijvoorbeeld dat Trichet korte tijd zijn geld probeerde te verdienen met het schrijven van gedichten?

Hoe een Fransman het gaat doen; wij houden u op de hoogte! Al merkte een bezoeker van de Albert Cuyp op dat het, nu Europa één is, niet uit zou moeten maken of er nu een Nederlander of een Fransman aan het roer staat. ‘Als het maar een Europeaan is!’ *That’s the spirit!*

Joyce Albers

'Ik ben steeds minder g

Interview met scheidend ECB-president Wim Duisenberg

Hoog boven het gewoel op aarde, in het centrum van Frankfurt, zetelt de president van de Europese Centrale Bank (ECB). Nog maar even, want begin november treedt hij af. Het heeft hem lang genoeg geduurd: 'Ik was de laatste jaren een kaars die aan twee kanten brandde.' Terugblikkend is Duisenberg vooral trots op de Hollandse consensusbenadering die hij in de ECB heeft weten te introduceren. Dat was niet makkelijk, want 'wij zijn allemaal kleine pausjes'. Een gesprek over de druk van de media, haring en leven na de ECB.

Mathijs Bouman/ Corry van Renselaar

aan praten'

Als president van de Europese Centrale Bank moet Wim Duisenberg zijn woorden op een goudschaaltje wegen. Een mythe is zo gecreëerd. Zelfs een onschuldig grapje kan Duisenberg zich niet veroorloven. *'I prefer to go fishing'*, flapte hij eruit toen hem in het Europese Parlement gevraagd werd of hij blij was nog even aan te kunnen blijven in afwachting van de komst van Jean-Claude Trichet naar Frankfurt.

Meteen stond hij in heel Europa te boek als een fervent visser. De uitnodigingen voor *all-in* hengelvakanties stroomden binnen. Uit Schotland, uit Ierland. En de Amsterdamse Hengelsportvereniging droeg hem spontaan voor als erelid. Duisenberg zag zich onlangs genoodzaakt het bericht te ontkrachten. De ECB-president, een groot golf liefhebber, houdt helemaal niet van vissen.

Invloed

'Daar heb ik nog het meest aan moeten wennen', vertelt Duisenberg ruim een maand voor zijn afscheid, 'aan het gewicht dat men aan mijn woorden hecht. Dat legt een enorme druk op je. Kijk, als je als president van de Nederlandsche Bank eens een forse uitspraak deed, dan luisterde – om het oneerbiedig te zeggen – toch niemand, of alleen in Nederland. Maar als ik vanuit deze positie iets zeg, dan is dat wel even anders. Zelfs op mijn lichaamstaal wordt gelet. Rentebesluiten worden heus niet alleen genomen en voorbereid door Alan Greenspan of mijzelf. Maar de markten en media zien het wel zo. Ik weet het, ik ben nu eenmaal het gezicht van de ECB, althans nog even. Ik breng de besluiten naar buiten en verdedig ze. Maar de werkelijkheid is dat rentebesluiten door de achttien leden van de *Governing Council* worden genomen. De neiging om dat aan één persoon toe te schrijven vind ik een gevaarlijke ontwikkeling. Elke beweging die

de man maakt, wordt geïnterpreteerd als de beslissende beweging. Eén verkeerde beweging kan grote gevolgen hebben in de markten, op de wisselkoersen en de renteverhoudingen.'

Hoe groot die invloed van zijn woorden is, leerde Duisenberg in 1999 op harde wijze. Een interviewer van de *Times* vroeg hem of verdere escalatie van het Palestijns-Israëliëse conflict zou leiden tot interventie van de ECB op de valutamarkten. Duisenberg antwoordde: 'Dat denk ik niet.' Direct daalde de koers van de euro naar een nieuw laagterecord. Terugkijkend ziet Duisenberg die gebeurtenis als het diepte-

'Eén scenario hadden we bij de euro-invoering over het hoofd gezien: dat het beter zou gaan dan verwacht'

punt van zijn presidentschap. 'Ik denk nog steeds dat het normaal was wat ik zei. Ik heb toen geleerd: wat er ook gebeurt, over interventies praat je niet. Ik ben in de loop van deze vijf jaar dan ook steeds minder gaan praten. Het voordeel is dat ik van nature vrij introvert ben. Dat maakt het makkelijker om te zwijgen.'

'De Engelstalige pers', vervolgt Duisenberg, 'zoals in het bijzonder de *Financial Times* is altijd negatief over mij en over het beleid van de ECB geweest. Voor die krant schijnt te gelden: alleen wat de *Bank of England* doet, is altijd welgedaan.'

De jaren in Frankfurt waren tropenjaren, een periode waarin Europa onder Duisenbergs leiding een historische stap zette. Terugblikkend zegt hij het meest trots te zijn op de feilloze

Duisenberg en de anderen

Bas Kiviet/ Marien Ferdinandusse

Alan Greenspan, president Amerikaanse centrale bank:

'Wim Duisenberg, met wie ik al jaren bevriend ben, is een man van vaste principes. Als de eerste leider van een nieuw opgerichte centrale bank zag dr. Duisenberg zich gesteld voor een formidabele taak, met de bijkomende complicatie dat de ECB een multinationale centrale bank is. Ik ben van mening dat hij het er bewonderenswaardig vanaf heeft

invoering van de eurobiljetten – de *cash changeover*. ‘Dat was een geweldige operatie, logistiek en psychologisch. Er lagen 23 scenario’s klaar voor als er ergens iets fout zou gaan. Maar één scenario hadden we over het hoofd gezien: dat het beter zou gaan dan verwacht. En dat was wat gebeurde. In feite was de omwisseling in 24 uur gedaan. Dat beschouw ik als een hoogtepunt.

Ikzelf ben op 31 december 2001 weggegaan. Ik had uitnodigingen uit twaalf hoofdsteden plus Maastricht gekregen om in de nacht van de omwisseling aanwezig te zijn. Als ik tegen één ja had gezegd, waren de andere elf boos geweest. Het had bovendien de schijnwerpers weggenomen van de plaatselijke centrale banken en ministers. Dat wilde ik niet. Met diverse driftig zoekende tv-ploegen in de nabijheid van ons huis in Frankrijk heb ik oudjaar doorgebracht bij vrienden, even verderop.’

‘Waar ik ook met genoeg op terugkijk is dat het gelukt is om de collegiale besluitvorming in de *Governing Council* van de ECB in te voeren, de consensusbenadering die ik kende van de Nederlandsche Bank. De groep van twaalf Europese centrale-bankpresidenten en zes ECB’ers heeft daar erg aan moeten wennen. We hebben echt moeten leren om met één stem te spreken. Ik vind het van belang dat je met zijn allen een besluit neemt. De *Governing Council* opereert nu, zoals Trichet het zegt, als een team.’

Pausjes

‘Uiteindelijk is het formuleren van het monetaire beleid - onze kerntaak - nog het makkelijkste deel van mijn werk hier bij de ECB geweest. Dat komt, denk ik, doordat wij alle achttien experts zijn en onze neuzen in dezelfde richting staan. Het is nooit moeilijk geweest om een rentebesluit te nemen. De *timing*

niet, de omvang niet en uiteraard ook de richting niet. We zijn natuurlijk allemaal kleine pausjes. Maar omdat we met consensusbesluiten werken, is dat geen groot probleem. Als we in plaats daarvan bijvoorbeeld zouden stemmen over een rentebesluit, dan zou er een meerderheid en een minderheid ontstaan. In dat geval is de verleiding bij de minderheid groot om buiten de deur van twijfel en ontevredenheid blijkt te geven.

Dan ligt de discussie die in de *Governing Council* hoort, op straat. Plus dat iedereen, dus ook de politiek, zich ermee gaat bemoeien.’

Maar leidt het streven naar consensus niet tot de neiging om maar niets te doen?

‘Nee. Er moet een besluit vallen. En als het moet, kan het ook snel. Dat hebben we bewezen na 11 september 2001. In korte tijd hebben we de noodzakelijke financiële beslissingen genomen. Via een teleconferentie die ik leidde vanuit het kantoor van mijn Finse collega.’

In welke mate heeft u verder nog een persoonlijk stempel op de organisatie van de ECB kunnen drukken? Klopt het verhaal dat u aan de

keukentafel het organisatieschema en het logo van de ECB heeft ontworpen?

‘Neuh, dat is niet waar. Het logo van de ECB is afgeleid van dat van het EMI (Europees Monetaire Instituut, red.). Het bestond uit een bal die op een kromme lijn lag. Het enige wat ik heb gedaan, is de lijn omdraaien. Anders zou die bal er af rollen en dat lijkt mij geen teken van stabiliteit. De organisatie van de ECB kon voortbouwen op dat wat Alexandre Lamfalussy als president van het EMI in de steigers had gezet. Hij had bij zijn aantreden als voorwaarde gesteld zich primair te richten op de grote vraagstukken en minder op de interne organisatie. Ik moest dus het daadwerkelijk functioneren van de ECB voor-

gebracht. Hij heeft de economie van het eurogebied helpen loodsen door een periode van turbulentie op de financiële markten en in de wereldeconomie, van olie- en voedselprijsschokken en van geopolitieke onzekerheid. Hij stond aan het roer bij de vervanging in 2002 van langbestaande nationale valuta's door de chartale euro; een historische gebeurtenis die hij bekwaam heeft volbracht.’

bereiden. Ik kwam in een organisatie die was geleid door één man en moest haar voorbereiden op een bestuur van zes. Het EMI had een *Council of Governors*. Daar gold overigens de eis van unanimitéit, en dat is iets anders dan consensusbenadering bij de ECB. In het EMI kwam wél voor dat vanwege de unanimitéitseis de zaken vooruitgeschoven werden, omdat iemand dwarslag. Consensus is een proces van argumenteren, en dan kan het gebeuren dat je het aan het einde van een vergadering niet helemaal eens bent.

‘Ik verwacht dat als de ECB in de toekomst intervenueert, zij dat door enkele nationale banken laat doen’

De minderheid ziet dan in de regel – zoals mijn oud-collega Tjerk Westerterp (Minister van Verkeer en Waterstaat gedurende het Kabinet-Den Uyl, red.) placht te zeggen – hoe de hazen lopen en legt zich erbij neer.’

Maar als wij door het ECB gebouw lopen, waaraan zien we dan: Duisenberg was hier?

‘Tja, je merkt dat misschien aan een gevoel van samenwerking. Dat is overigens niet overal even goed ontwikkeld. We werken hard om dat te verbeteren. En ik heb geprobeerd de ECB een open karakter te geven. Net als ik destijds de Nederlandsche Bank opener heb gemaakt. Meer transparant. Een centrale bank functioneert goed als zij vertrouwen inboezemt. In de jaren vijftig, zestig kreeg je dat min of meer cadeau. Sinds ’68,

Parijs (Studentenoproer, red.), is dat verdwenen. Er ontstond achterdocht jegens gevestigde instellingen, en dus ook jegens centrale banken. Vertrouwen is nog steeds nodig. Een zekere mystiek is gewenst, maar niet te veel. Om vertrouwen te houden en te winnen, moet je begrepen worden. Dat betekent dat een centrale bank moet uitleggen, open moet zijn. Bij de Nederlandsche Bank hebben we brochures gemaakt, een voorlichtingsafdeling en een museum opgericht, mensen uitgenodigd om binnen te kijken – studenten, huisvrouwen. Datzelfde heb ik hier geprobeerd en ik dacht met redelijk succes. En wat ik hier in Frankfurt ook heb ingevoerd, vanaf de eerste dag, is dat de directie dagelijks samen luncht. Dat is belangrijk, belangrijker dan al die vergaderingen. Daar moesten de nieuwkomers, die elkaar niet kenden, en ook dat proces van collegiale besluitvorming niet kenden, wel aan wennen.’

Is dat een broodjeslunch?

‘Ik wou dat het broodjes waren, zoals op de Nederlandsche Bank. Maar het is een simpele lunch. En, net als in Amsterdam, krijgen we op dinsdag één keer per week haring!’

Lusten uw collega's dat?

‘Allemaal. Ze zijn er dol op. Of de haring mijn afscheid overleeft? Weet ik niet. Dat moeten ze maar zien.’

En wat is de houdbaarheidsdatum van de Nederlandsche Bank?

Is over 15, 20 jaar nog een rol voor DNB weggelegd of is alles dan gecentraliseerd in Frankfurt?

‘We zijn nu volledig gedecentraliseerd. Het beleid dat hier wordt gemaakt, wordt door de twaalf nationale banken uitgevoerd. In de toekomst is dat, met veel meer nationale banken, niet doenlijk meer. Ik verwacht dat het decentrale uitgangspunt

Henk Brouwer, DNB-directeur:

‘Duisenberg is typisch een man met natuurlijk gezag, maar tegelijkertijd is hij wars van overdreven machtsafstand. Toen ik op het ministerie van Financiën kwam werken, dat toen nog aan de Kneuterdijk was gevestigd, werd de minister nog met ‘excellentie’ aangesproken en liepen er nog

blijft, maar dat er specialisatie optreedt. Een voorbeeld. Als wij interveniëren – hoewel ik daar natuurlijk niet over mag praten – en we doen dat met bijvoorbeeld één miljard euro, dan verdelen we dat over twaalf centrale banken. Dat betekent dat je dat in kleine porties doet, terwijl de bedoeling juist is dat zo'n actie in de markt opvalt. Mijn verwachting is dat als de ECB in de toekomst intervenueert, zij dat door enkele nationale banken laat doen. Een zekere mate van specialisatie lijkt mij onontkoombaar.'

Voor welke specialisatie moet de Nederlandsche Bank in dat geval kiezen?

'Tja, dat weet ik niet. De Nederlandsche Bank is als één van de weinige centrale banken in het Eurosysteem belast met het toezicht. En dat zal, na de fusie met de Pensioen & Verzekeringkamer, zeker belangrijk blijven. DNB heeft verder, vind ik, een uitstekende onderzoeksafdeling. Dat zou een specialiteit kunnen worden. Wat wel eens vergeten wordt – en ik zeg niet dat het in Europa zo zal gaan – is dat het *Federal Reserve System* in 1913 is opgericht als een volledig decentraal stelsel. Geld- en kapitaalmarkttransacties, vreemde valuta-operaties werden uitgevoerd door twaalf, toevallig ook twaalf, *reserve banks*. De *Board* in Washington deed niets. Het duurde een aantal jaren en het vergde een forse crisis voordat men besloot om de uitvoering van het dagelijkse monetaire beleid te centraliseren bij één van de twaalf, de *Fed* van New York. Die functioneert nu als operationele arm van de *Board* in Washington. De overige elf hebben andere taken. De uitvoering van het monetaire beleid hoeft in Europa niet naar één centrale bank te gaan, het kan ook naar twee, drie of vier gaan, maar die ontwikkeling verwacht ik wel op den duur.'

Met uw aftreden als president komt ook een einde aan de unieke samenwerking met Nout Wellink, die een groot deel van uw carrière geduurd heeft.

'Ja, zo gaat dat nu eenmaal. We zijn nog steeds de beste vrienden. Hij is nog steeds – hoewel veel jonger dan ik – een zeer wijze raadsman voor mij. Dat was hij al op het ministerie van Financiën toen hij nog maar een junior beleidsmedewerker was en elke dag mijn sigaretten stal.'

Hij deed wat?

'Dat was begin jaren zeventig. Wellink rookte als een ketter. Shag. Ik kreeg als minister elke dag een vaasje met sigaretten op mijn bureau. Elke dag als Wellink op kantoor kwam, liep hij eerst even bij de minister binnen en dan graaide hij dat vaasje leeg.'

En nu, wat gaat u na uw afscheid doen?

'Ik wilde dat ik het wist.'

Wim Kok heeft een paar mooie commissariaten in de wacht gesleept. Er is vast nog wel een zetel vrij voor nog een PodA-lid.

'Nou, ik ben er net in geslaagd Wim Kok binnen te halen bij het Anthonie van Leeuwenhoekziekenhuis en het Nederlands Kankerinstituut. Ik ben al jaren voorzitter van de Raad van Toezicht, en dat blijf ik doen. Ik zei tegen Wim: 'het zou goed zijn als je dat deed, want dan ziet de wereld dat je ook wat doet waar je niet zoveel mee verdient!'

Blijft u zich op het publieke terrein richten?

'Ik wil niet teveel. Ik ben zowel als minister van Financiën en als president van de ECB een kaars geweest die aan twee kan-

assistenten voor hem uit door de gangen van het gebouw om de weg vrij te maken. Over Duisenberg gaat het verhaal dat hij tegen zijn kamerbewaarder, die toen nog gewoon was om achteruitlopend zijn vertrek te verlaten, zei dat hij dat toch vooral niet moest doen omdat hij zo zijn dienblad nog om zou gooien.'

ten brandde. Ik ben nu 68, het mag wel wat minder. Maar niets doen, hoeft ook weer niet. Nee hoor, er ligt geen stapel verzoeken in mijn bus. Men wacht, merk ik, tot ik daadwerkelijk weg ben. Eerder is *not done*. De meeste verzoeken die ik op dit moment binnenkrijg, liggen allemaal op het charitatieve vlak. Het gaat vaak om zaken waar ik geen verstand van heb. Een enkele zal ik wel doen. Laatst werd ik gevraagd om voorzitter te worden van het Europees Jaar van de Kunst. Een prinses werd erevoorzitter, en ik mocht het werk doen. Dan zeg ik: nee, dank je wel. Ik ken teveel mensen die het na hun aftreden over de schoenen liep, omdat ze geen nee konden zeggen.'

Naar het buitenhuis in Frankrijk dan maar?

'In de zomer van 2002 hebben we dat huis verbouwd. Het is in oppervlakte verdubbeld, zodat het ook een primaire woning kan zijn. Onderdeel van de verbouwing was trouwens de aanleg van een wijnkelder. En die moest vol! Deze zomer was het erg heet, een goede gelegenheid om een paar dagen in de wijnkelder door te brengen. De hele voorraad is geïnventariseerd en staat nu in de computer.'

En de boot?

'Die heb ik al jaren niet meer. Nee, ook geen plannen. Mijn vrouw houdt niet van water en de ervaring van mijn eerste huwelijk leert, dat als een vrouw daar niet van houdt, ze het ook nooit zal leren.' ●

'Het hoogtepunt': de invoering van de euro in 2002

Gerrit Zalm, minister van Financiën:

Duisenberg heeft een brede ervaring, bij het IMF, de Rabobank en DNB. Hij is een goede econoom, plezierig in de omgang en kan heel vastberaden zijn. Dat zijn allemaal goede eigenschappen voor een

'Mijn vrouw zegt wel eens, dat heb je bewust nagestreefd.'

Duisenberg over de loop van zijn carrière

Vreemd eigenlijk. Terwijl over Alan Greenspan al zeker drie biografieën gepubliceerd zijn, moet Wim Duisenberg, zijn ambtsbroeder in Europa, het met één doen. Doet het boek – *Wim Duisenberg. Van Friese volksjongen tot Mr. Euro*, geschreven door Bruno de Haas en Cees van Lotringen van het *Financieele Dagblad* – hem recht? Duisenberg: 'Ja, het is een heel aardig boek. Ik ben het niet met alles eens maar heb het bewust niet willen autoriseren. Mijn zoon las het en zei: 'Het is een leuk boek, en het leukste is dat je er niet altijd even voordelig uitkomt.'

De biografie wekt de indruk als zou Duisenberg een zondagskind zijn die steeds, toevallig, op de juiste plek stond als er een interessante functie voorbij kwam. 'Dat beeld is niet juist. Punt één, na mijn studie en promotie in Groningen had ik één wens, uit Nederland weg. In *The Economist* zag ik een vacature die me wel wat leek, docent aan de universiteit van Dar es Salaam. Ik vroeg een hoogleraar met veel internationale contacten om hulp. Die weigerde. Hij zei: 'Je hebt net je opleiding voltooid. Je weet hoe je een hamer moet vasthouden, maar timmeren moet je nog leren.' Hij

stelde voor naar het IMF te gaan. In Washington had ik geluk. Ik werd *deskman* voor Nieuw-Zeeland en Ierland bij het Commonwealth-bureau. Na een jaar mocht ik naar de *desk* van het Verenigd Koninkrijk. Het toeval wilde dat Engeland in die jaren het belangrijkste land was waar het IMF mee te maken had. Het pond sterling is in november 1967 gedevalueerd, met 14,3 procent. Mijn betrokkenheid daarbij was toeval. Heb ik dat zelf aangestuurd? Nee.'

'Toen onze kinderen de schoolgaande leeftijd bereikten, besloten we terug te gaan naar Europa. Ik heb drie sollicitatiebrieven geschreven, één aan Van Lennep, de toenmalige Thesaurier-Generaal, één aan Mansholt, eurocommissaris en één aan Zijlstra (oud DNB-president, red.) Van die drie is het Zijlstra geworden. Is dat carrièreplanning? Nee. En dat ik al snel gevraagd werd hoogleraar te worden, op basis van een paar artikelen die ik had geschreven, dat is ook geen planning. Zeer tegen de zin overigens van Zijlstra. Hij zei: 'Duisenberg, je moet één ding weten, wie deze bank eenmaal verlaat, komt er nooit meer in.'

Maar dit bevestigt toch het beeld van een *accidental career*?

- 1) Persconferentie van het Jaarverslag DNB, 1982.
- 2) Als minister van Financiën, 1974
- 3) Directie- en oud-directieleden van DNB, 2002

ECB-president. Ik denk dat hij bij de ECB heel hard gewerkt heeft, en een stempel heeft kunnen drukken. Je zet toch tradities en culturen in zo'n eerste periode, de manier van omgang met elkaar en als die eenmaal gezet zijn, klinken die vrij lang door.'

Naam:	Willem Frederik Duisenberg
Geboren:	9 juli 1935, Heerenveen
1954	Gymnasium-B
1961	Doctoraal Economie, RUG
1965	Promotie tot doctor in de economische wetenschappen, RUG
1961–1965	Wetenschappelijk medewerker, RUG
1965–1969	Staflied Internationaal Monetair Fonds
1969–1970	Stafadviseur directie DNB
1970–1973	Hoogleraar Macro-economie, UvA
1973–1977	Minister van Financiën
1977–1978	Lid Tweede Kamer der Staten-Generaal (PvdA)
1978–1981	Vice-president directie Rabobank
1981–1982	Directielid DNB
1982–1997	President DNB
1997–1998	President Europees Monetair Instituut
1998–2003	President Europese Centrale Bank

Duisenberg op 3-jarige leeftijd

Duisenberg geeft geen krimp en vervolgt: ‘minister worden (van Financiën, van 1973-1977, in het kabinet –Den Uyl, red.), daar kun je niet voor solliciteren. En dat je uiteindelijk president van de Nederlandsche Bank wordt, dat is uniek. Mijn vrouw zegt wel eens: dat heb je bewust nagestreefd. Maar op zo’n functie kun je niet aansturen, daar is er maar één van.’ Is hij dus verbaasd over zijn carrière? Duisenberg. ‘Jawel. Kijk, als monetaire economie één van je vakken is als student, dan denk je natuurlijk wel eens: president van de Nederlandsche Bank, dat zou mooi zijn. Maar nastreven, dat is iets anders.’

Hoe toevallig kon in deze fase van zijn carrière nog het presidentschap van de Europese Centrale Bank zijn? Duisenberg was in mei 1998 voor iedereen,

politici én centrale bankiers, de logische keuze. Als zijn biografie iets duidelijk maakt, dan is het wel de macht van informele netwerken. En in het bewerken daarvan moet Duisenberg een kei zijn geweest. Hij heeft er de hoogste positie van monetair Europa mee bereikt. Geholpen door een alom geroemd intellect, grote bestuurlijke vaardigheden en een goed ontwikkeld sociaal instinct. Op expliciete ambities heeft niemand hem ooit kunnen betrappen. Het aller-mooiste vindt hij misschien wel dat hij, na al het gesteggel rond de benoemingstermijn, de Fransen een dienst bewees door langer dan hijzelf wilde, in Frankfurt te blijven. Maar ook die triomf weet hij te verhullen.

MB/CvR

Tony Barber, correspondent voor de Financial Times:

Hij heeft veel kritiek te verduren gekregen over zijn monetaire beleid; kritiek waar ik niet achter sta. Het heeft er even op geleken alsof de Fed (Federal Reserve Bank, red.) geen fouten kón maken en als voorbeeld diende voor de rest van de wereld. Ik ben echter van mening dat je niet kunt

'Ondanks Duisenberg heeft de ECB een communicatieprobleem'

Hoogleraar Politieke Economie wil meer transparantie en openheid in beleid

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft een communicatieprobleem, zo stelt Jakob de Haan, hoogleraar Politieke Economie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Volgens de Haan komt de tweepijlerstrategie die de ECB hanteert de transparantie niet ten goede. Ook al heeft Wim Duisenberg de ECB de afgelopen vijf jaar 'uitstekende' dienst bewezen met zijn communicatieve vaardigheden.

Jakob de Haan

Wim Duisenberg staat bekend als *'the great communicator'*. En iedereen die hem wel eens heeft meegemaakt tijdens een persconferentie of een bijeenkomst met Europarlementariërs zal bevestigen dat de president van de Europese Centrale Bank vaak met veel humor en zeer duidelijk (en ad rem) op vragen antwoordt. Communicatie is een belangrijke taak voor een president van een centrale bank. Hij is als het ware het boegbeeld van de instelling. Afgezien van een enkele uitglijder, vind ik dat Duisenberg in die hoedanigheid uitstekend heeft gefunctioneerd. Europa mag zich gelukkig prijzen dat Duisenberg in de eerste, moeilijke jaren van de ECB met schijnbaar tomeloze energie telkens weer het beleid van de ECB uiteen heeft gezet.

De ECB is er onder Duisenberg goed in geslaagd om de belangrijkste doelstelling van prijsstabiliteit in het eurogebied te realiseren. Om na te gaan of haar monetaire strategie ook in de toekomst voldoende garantie op succes biedt, heeft de ECB een interne evaluatie gehouden van het beleid zoals dat sinds de start van de monetaire unie is gevoerd. Op basis hiervan heeft de ECB besloten om vast te houden aan de definitie van prijsstabiliteit, met de toevoeging dat de inflatie in het eurogebied als geheel op de middellange termijn in de buurt van de twee procent moet uitkomen.

stellen dat de ECB te traag was in zijn besluitvorming over het te voeren beleid. Hij vertrouwde mij eens toe dat hij de Financial Times te cru vond in zijn redactioneel commentaar op de ECB. Mijn redacteur laste een keer, tegen mijn zin, in een van mijn artikelen een verwijzing in naar 'Dim Wim'.

De twee pijlers in de strategie van de ECB blijven eveneens gehandhaafd. Sinds de start van de monetaire unie hanteert de ECB een monetaire strategie die is gebaseerd op twee pijlers: de monetaire analyse en de economische analyse. Uitgangspunt van de monetaire analyse is dat inflatie op de lange termijn het gevolg is van een te hoge geldgroei. Vandaar dat de ECB de groei van de geldhoeveelheid en van de kredietverlening door de banken zeer goed in de gaten houdt.

De economische analyse omvat de analyse van tal van indicatoren van de inflatieontwikkeling op de korte tot middellange termijn. De ECB hanteert ontwikkelingen in de geldgroei als *cross-check*. Dat houdt in dat de conclusie uit de economische analyse naast die uit de monetaire analyse wordt gelegd. Een langdurig hoge geldgroei die niet samenhangt met portefeuille-aanpassingen is een indicatie voor toekomstige inflatie. In de com-

municatie over de besluitvorming van de ECB over de rente is wel iets veranderd. Op de persconferentie waar de besluiten van de *Governing Council* van de ECB worden toegelicht, begint Duisenberg nu met de economische analyse in plaats van met de monetaire analyse.

Transparantie

Vanuit theoretisch oogpunt is het heel goed te verdedigen dat de ECB heeft besloten om de twee pijlers in de monetaire strategie te handhaven. Toch wil ik er een kanttekening bij plaatsen. Het lijkt er namelijk op dat de twee-pijler-strategie de transparantie van de ECB niet ten goede komt. Onder transparantie wordt in dit verband verstaan: de mate waarin participanten op financiële markten van oordeel zijn dat ze begrijpen wat de centrale bank

Marietta Kurm-Engels, ECB-watcher Duitse Handelsblatt:

Ik stond zeer kritisch tegenover hem, ook door de negatieve publiciteit, voordat ik kennis met hem maakte. Na ons eerste onderhoud keken mijn collega en ik elkaar aan en vroegen elkaar: 'Wat is er gebeurd?' Na die eerste ontmoeting moest ik mijn vooroordelen laten varen. Duisenberg heeft het uitstekend gedaan. Velen realiseren zich niet hoe goed hij was, of is, als

doet en waarom. Uit onderzoek naar de transparantie van centrale banken komt de ECB doorgaans tamelijk slecht uit de bus, hoewel Duisenberg het daar vast niet mee eens zal zijn. En dat ligt niet aan de hoeveelheid informatie die de ECB verstrekt. En, zoals gezegd, zeker ook niet aan de activiteiten die Duisenberg en de andere leden van de *Executive Board* van de ECB hebben ontplooid om de buitenwacht duidelijk te maken welke beslissingen zijn genomen en waarom. In vergelijking met veel andere centrale banken is de ECB tamelijk open.

‘Er zou meer openheid moeten worden gegeven over de gevoerde discussies’

Een belangrijke oorzaak dat financiële markten het beleid van de ECB niet transparant vinden, is volgens mij de monetaire strategie en de wijze waarop de ECB hierover rapporteert. Er zijn diverse redenen waarom dit naar mijn mening tot verwarring leidt. Ten eerste: de strategie is nieuw. Hoewel het elementen bevat die lijken op wat andere centrale banken deden of doen, is het toch anders. Het is geen beleid zoals de *Bundesbank* dat voerde (*monetary targeting*) en het is ook niet te vergelijken met het beleid van bijvoorbeeld de *Bank of England* (*inflation targeting*). Niettemin wordt het beleid van de ECB zeer regelmatig geïnterpreteerd vanuit het referentiekader waaraan men gewend was.

Uit een recent onderzoek dat ik samen met mijn collega Fabian Amtenbrink heb uitgevoerd naar de berichtgeving over de ECB in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (FAZ) en de *Financial Times* (FT) kwam dit duidelijk naar voren. Zo berichtte de FT veel minder over de (toen nog) eerste pijler dan de FAZ. Bovendien interpreteerde de FT de (toen nog) tweede pijler als een verkapte vorm van *inflation targeting*. Hoewel misschien verwacht mag worden dat na verloop van tijd de media en financiële markten

het beleid beter zullen begrijpen, blijkt dit niet uit het onderzoek ter zake. Ook in recentere enquêtes over transparantie scoort de ECB slecht, ondanks de mijns inziens zeer duidelijke uitleg van Duisenberg van het door de ECB gevoerde beleid.

Ten tweede: de horizon van beide pijlers is verschillend. Waar de economische analyse zich richt op de korte tot middellange termijn, is de monetaire analyse gericht op de middellange tot lange termijn. Dat is erg verwarrend, temeer daar de ECB nooit duidelijk heeft willen maken wat de middellange termijn precies inhoudt.

Niet besproken

En ten derde: de beide pijlers geven lang niet altijd eenzelfde indicatie. Terwijl diverse indicatoren uit de economische analyse op dit moment suggereren dat er weinig opwaartse inflatoire risico's zijn, ligt de geldgroei al lange tijd ruimschoots boven de referentiewaarde. Nu is het laatste wel te begrijpen: gegeven de grote onzekerheid hebben beleggers een voorkeur voor korte, liquide activa die deel uitmaken van de geldhoeveelheid zoals de ECB die hanteert. Maar het wordt een ingewikkeld verhaal. In zijn persconferenties legde Duisenberg altijd de nadruk op die elementen die de genomen beslissing ondersteunen. Als bijvoorbeeld de rente wordt verhoogd, krijgen ontwikkelingen die een opwaarts inflatoir risico suggereren veel aandacht. De indicatoren die mogelijk een ander beeld geven, worden minder of in het geheel niet besproken, terwijl deze in de discussie over het te voeren beleid ongetwijfeld wel een rol hebben gespeeld.

In mijn optiek kan de ECB de transparantie vergroten door te stoppen met de twee-pijler-strategie. De monetaire analyse dient niet langer als een aparte pijler te worden gehanteerd. Ook dient meer openheid te worden gegeven over de gevoerde discussie. De verschillende visies en argumenten die in de discussie naar voren komen, zouden openbaar gemaakt kunnen worden, zodat duidelijker wordt op basis van welke afweging de ECB een bepaald besluit heeft genomen. Dit zal de taak van de opvolger van Duisenberg een stuk makkelijker maken. ●

ECB-president. De oprichting van de ECB, de invoering van de girale euro, de millenniumovergang, de invoering van de chartale euro: het zijn stuk voor stuk gebeurtenissen die uitstekend zijn verlopen. En het feit dat de inflatieverwachtingen laag zijn, toont aan dat de ECB geloofwaardig is in zijn beleid.'

Bankgeheimen

Het terugblikken op de loopbaan van Wim Duisenberg brengt bij mij een herinnering naar boven die mij met gemengde gevoelens stemt. Het moet in de vroege zomer van 1992 zijn geweest dat ik in mijn toenmalige hoedanigheid van redacteur van Het Financieele Dagblad de jaarvergadering van de Bank voor Internationale Betalingen (BIS, red.) te Bazel bezocht.

Blunder

Hoogtepunt van deze bijeenkomst was de gemeenschappelijke lunch waarvoor centrale bankiers én journalisten genodigd waren. De tafelschikking had uitgewezen dat ik aan dezelfde tafel als Duisenberg, de president van de Nederlandsche Bank, mocht aanschuiven. Helaas was het lot mij niet zo goedgezind dat ik naast hem zat. Maar nog voordat ik echter aanstalten kon maken om mij in een betere positie te manoeuvreren, wenkte hij mij al en vroeg waarom ik niet naast hem kwam zitten. *An offer you can't refuse.*

Naïef als ik toen was, probeerde ik het gesprek al snel richting monetair beleid te loodsen. Ik was er immers niet voor mijn plezier, er was werk te

doen. Op charmante doch dwingende wijze maakte de president van de Nederlandsche Bank duidelijk niet van zins te zijn om de lunch te bederven door een gesprek over prozaïsche begrippen als steile rentekrommes en wisselkoersverschillen. Voordat hij de conversatie op de echt leuke dingen van het leven bracht, wilde hij nog wel even kwijt dat het hoofdredactioneel commentaar van de krant op het Jaarverslag van DNB, kort daarvoor gepubliceerd, hem maar matig was bevallen. De sfeer leed er echter niet onder.

Sport en in het bijzonder voetbal domineerde het vervolg van de lunch. Het Europees Kampioenschap in Zweden was zojuist begonnen en dezelfde avond nog zou Oranje zijn eerste wedstrijd spelen. De verwachtingen waren hooggespannen, zeker ook bij Duisenberg die vol trots vertelde dat hij al kaartjes voor de halve finale had. Ik vertelde de centrale bankier dat ik er voor had gezorgd dat ik 's avonds op tijd thuis zou zijn. Met een vlucht die mij om 20.00 uur op Schiphol zou brengen, had ik me ervan verzekerd dat ik getuige zou zijn van de aftrap. Waarop Duisenberg mij vroeg waarom ik niet met hem mee terugvloog. Hij zou om 15.00 uur naar Amsterdam vertrekken. 'Dan ben je

zeker op tijd thuis.' Een aanbod dat je zeker als journalist niet kunt afslaan.

Maar wat antwoordde ik, naïef en onervaren als ik toen was? 'Nee, dat kan niet, want ik moet nog naar de persconferentie van de BIS-president'.

Zie hier, mijn grootste journalistieke blunder! Ik werd dan ook weggehoond door mijn collega's toen ik hen dit vertelde. 'Nota bene de president van de Nederlandsche Bank nodigt je uit om met hem mee te reizen en jij presteert het om dat aanbod af te slaan', was zo ongeveer de meest vriendelijkste getoonzette reactie. De achting voor Duisenberg ter redactie nam daarentegen toe. Zo'n grote mate van openheid en toegankelijkheid komen journalisten immers niet vaak tegen.

En die persconferentie van de BIS-president? Die leverde geen spat nieuws op. En Oranje strandde in de halve finale op Denemarken.

Benno van der Zaag, woordvoerder van de Nederlandsche Bank

Christa Randzio Plath, lid Europees Parlement:

Hij verschaftte een goed inzicht in het beleid en de besluitvorming van de ECB. Op sommige vragen gaf hij nooit een bevredigend antwoord. Als hij geen antwoord wil geven, dan doet hij dat ook niet.

Fransman in hart en nieren

Geen trendbreuk te verwachten met komst van Trichet

Bij de start van de Europese Centrale Bank werd zijn naam al genoemd: Jean-Claude Trichet. Tot het laatste moment bleef het spannend of hij het roer zou gaan overnemen van ECB-president Wim Duisenberg. Wie is Trichet en wat kunnen we van de nieuwe ECB-president verwachten?

Bruno de Haas/ Cees van Lothringen

Hij was nu eens verassend openhartig, dan weer onwrikbaar in zijn reactie op voorstellen van het Europees parlement.'

Jarenlang, op donderdag stipt om half negen, heeft Jean-Claude Trichet een ontbijt laten serveren met een selecte groep journalisten. Plaats van handeling was de boogvormige, met bladgoud beklede ruimte op de eerste verdieping van de *Banque de France*. Koffie werd uit een zilveren kan geschonken, de broodjes werden warm opgediend. Het gesprek was *off the record*, maar zelfs dat weerhield Trichet er niet van om op zijn woorden te letten. Op al te intieme vragen over personen of rentebesluiten weigerde hij gedecideerd antwoord te geven.

De opvolger van Wim Duisenberg als president van de Europese Centrale Bank weet dat hij in een mijnenveld loopt. Een *faux pas* zal hij niet snel maken. Toen wij hem eens vroegen of hij met ons wilde praten over zijn grootste hobby, het schrijven van gedichten, reageerde hij aanvankelijk enthousiast. Maar nadat wij afscheid hadden genomen, rende hij ons achterna de trappen af. Nee, dat interview moest hij toch maar niet doen. Zijn collega-bankiers zouden hem daardoor op een andere, niet welgevallige manier kunnen beoordelen.

‘Voor een Fransman is hij onafhankelijk’

Jean-Claude Trichet is geboren in Lyon in 1942. Zijn vader overleed toen hij zestien jaar was. Trichet probeerde korte tijd met het schrijven van gedichten zijn geld te verdienen, maar kwam er al snel achter dat dat een weinig kansrijke onderneming was. Hij meldde zich aan voor de opleiding voor mijnningenieur in Nancy. Vervolgens kon hij zich in 1969, dankzij steun van de vakbond, aanmelden bij Frankrijks eliteschool, *Ecole Nationale d'Administration*. Trichet werd de op vier na beste leerling van zijn jaargang, hetgeen hem toegang verschaftte tot de afdeling op het ministerie van Financiën die de boeken van publieke instellingen controleert. Deze functie gaat gepaard met de titel *inspecteur des finances*, een garantie voor een snelle beklimming van de sporten van de maatschappelijke ladder.

Zijn doorbraak heeft hij te danken aan Eduoard Balladur, die midden jaren tachtig minister van Financiën was. Trichet werd zijn stafchef en zijn begeleider bij internationale bijeenkomsten, zoals de G7. In 1987 werd hij benoemd tot Thesaurier-Generaal van het ministerie van Financiën, de machtigste ambtelijke functie in Frankrijk. Zes jaar later werd hij aangewezen als gouverneur van de Franse centrale bank, die overeenkomstig het Verdrag van Maastricht, net onafhankelijk was geworden en die Trichet te vuur en te zwaard zou verdedigen.

Franc fortbeleid

Behalve de onafhankelijkheid van de *Banque de France*, heeft Trichet ook altijd ‘zijn’ franc fortbeleid verdedigd. Dit begin jaren tachtig ingezette beleid was een reactie op de val van de Franse franc na de bestedingsdrift van de linkse regering-Mitterrand. De munt verloor meer dan vijftig procent van zijn waarde tegenover de dollar, waarop de regering besloot de inflatie te bestrijden en begrotingstekorten onder de drie procent te houden. Deze *désinflation compétitive* was succesvol, maar ging wel gepaard met een forse stijging van de werkloosheid. Trichet heeft zowel in zijn hoedanigheid van topambtenaar als van centrale bankpresident voor behoud van dit beleid gevochten. Daarmee maakte hij zich in Frankrijk niet populair, maar doordat er evenwicht werd bereikt in de verhouding D-mark en Franse franc, kon de basis worden gelegd voor de totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie en de introductie van de euro.

President Chirac wilde Trichet als eerste president van de Europese Centrale Bank, maar daar staken de Duitsers een stokje voor. Het werd Wim Duisenberg, die door kanselier Kohl werd beschouwd als een *selling point* om zijn bevolking te laten instemmen met de vervanging van de D-mark door de euro. Wel werd bij de roemruchte Europese topconferentie van 1 en 2 mei 1998 de afspraak gemaakt dat Trichet Duisenberg zou opvolgen. Lang bleef het echter onzeker of dat ook echt zou gebeuren. Trichet werd als Thesaurier-Generaal van het ministerie van Financiën medeverantwoordelijk geacht voor de bijna-onder-

Karla Peijs, minister van Verkeer en Waterstaat:

Hij trad met veel verve op in het Europese parlement en hield zijn poot strak waar nodig. Duisenberg gaf altijd antwoord op onze vragen, ook als er wel eens werd gezeurd. Hij had een goed oog voor de positie van het parlement en was niet rigide in zijn houding tijdens de monetaire dialoog, maar bleef wel bij zijn eigen standpunt. Eén keer vroeg ik hem, in de periode na

De opvolger van Duisenberg, Jean-Claude Trichet, weet dat hij in een mijnenveld loopt. Een faux pas zal hij niet snel maken.

gang van staatsbank *Crédit Lyonnais*. In het voorjaar van 2003 werd Trichet echter vrijgesproken, zodat de weg vrij was om Duisenberg op 1 november van dit jaar formeel op te volgen.

Veel waarnemers vragen zich af wat voor president van de Europese Centrale Bank Trichet zal zijn. Oud-*Bundesbank*-president Karl Otto Pöhl verwacht bijvoorbeeld dat Trichet, als Fransman en als voormalig carrière-ambtenaar, gevoeliger zal zijn voor politieke druk – vooral uit Parijs. Een voormalige Nederlandse centrale bankier verwoordt deze reserve subtieler: ‘Voor een Fransman is hij onafhankelijk’, zegt hij over Trichet.

De vraag is of een activistischer monetair beleid überhaupt mogelijk zou zijn: het Verdrag van Maastricht stelt dat handhaving van de prijsstabiliteit de belangrijkste doelstelling van de Bank moet zijn, hetgeen weinig speelruimte biedt. Maar daar kan verandering in komen: de Franse regering kwam onlangs al met een studie waarin ervoor wordt gepleit dat de inflatiedoelstelling jaarlijks door de Europese Unie wordt vastgesteld, in plaats van door de Europese Centrale Bank.

Vooralsnog laat Trichet zich niet in de kaarten kijken. Toen hij in september door het comité monetaire en economische zaken van het Europees Parlement over zijn aanstaande presidentschap werd ondervraagd, tamboereerde hij op de typische ECB-trom: lidstaten van het eurogebied moesten hun begrotingstekort terugdringen om economische groei te stimuleren. Ook verklaarde hij dat de ECB door zijn inflatiebestrijding vertrouwen in de euro heeft afgedwongen en zodoende de rente laag kan houden.

Verschillen

Laat zich vooralsnog geen trendbreuk zien in het ECB-beleid onder Duisenberg en zijn opvolger, verschillen zijn er al wel te constateren in de presentatie. Is Duisenberg direct, open en kort(af), Trichet is een typisch product van de Franse school. Hij praat veel en uitvoerig. Het zijn bovendien woorden die hij met zorg kiest en die de beoogde ruimte laten voor meerdere interpretaties.

Als er sprake zal zijn van discontinuïteit tussen het tijdperk-Duisenberg en dat van Trichet, dan zal die zich vooral binnenskamers voltrekken. Verwacht wordt dat de Fransman, overeenkomstig de Franse praktijk, veel medewerkers naar Frankfurt zal meebrengen en op sleutelposities zal zetten. Verder staat Trichet bekend als iemand die de touwtjes strak in handen houdt, terwijl Duisenbergs leiderschapsstijl juist gekenmerkt wordt door collegiaal bestuur. In dat licht is te verwachten dat hij meer expertise en bevoegdheden ten koste van de nationale centrale banken naar de ECB wil halen. Als gouverneur van de *Banque de France* was hij daar op tegen. Zo vond hij het niet nodig dat de ECB een dealingroom kreeg. Als Frankfurt wilde interveniëren op de valutamarkt, dan konden ze gewoon Parijs bellen, liet hij Duisenberg weten. De tijd zal leren of de Europese rok hem nu nader is dan het nationale hemd ●

De auteurs zijn journalisten van het Financieele Dagblad en publiceerden in 2003 het boek ‘Wim Duisenberg. Van Friese volksjongen tot Mr. Euro’, dat verscheen bij uitgeverij Business Contact.

de euro-omwisseling, wanneer hij voor het laatst zelf boodschappen had gedaan. Hij antwoorde op deze vraag dat hij de zaterdag ervoor nog boodschappen had gedaan. Journalisten gingen vervolgens uitzoeken of dat waar was en kwamen erachter dat hij die dag inderdaad ham en asperges had gekocht.’

Van droom naar daad

Nederlandse adviseur van Duisenberg kijkt terug op leerzame periode

Drie jaar geleden werd er een beroep gedaan op de DNB'er Olaf Sleijpen. Of hij de persoonlijk adviseur van de President van de Europese Centrale Bank wilde worden in wat wellicht de meest memorabele periode van de ECB zou worden: de euro-invoering. 'Het was een aanbod dat ik niet kon afslaan.'

Henriëtte Prast

Nout Wellink, DNB-president:

Wim Duisenberg is sterk gericht op het bereiken van consensus. In zijn ruim 16 jaar durend presidentschap van DNB hebben wij maar één keer in een directievergadering gestemd. Op voorstel van (dacht ik)

Het ECB-avontuur van Olaf Sleijpen (33) begon in het najaar van 2000. ‘Wim Duisenberg belde mij op met de vraag of ik er iets voor voelde om de opvolger te worden van Lex Hoogduin.’ De functie waar het om ging was die van adviseur van de ECB-president en coördinator van de andere adviseurs van de ECB-directie.

Sleijpen was dertig jaar en had al de eerste stappen van een bliksemcarrière achter de rug. Na een start als beleidsmedewerker bij DNB, eerst bij de Afdeling Internationale zaken, en later op de Afdeling Monetair en economisch beleid, was hij enige tijd perswoordvoerder. Intussen was hij gepromoveerd tot doctor in de economie. En inmiddels had hij een sleutelrol bij de integratie van de toenmalige Afdelingen Externe betrekkingen en voorlichting en Secretarie tot de Afdeling Communicatie en informatie zoals DNB die nu kent.

En toen kwam dat verzoek uit Frankfurt. Sleijpen wist meteen dat het een buitenkans was. Toch had hij zijn bedenkingen. ‘De integratie van die twee afdelingen was nog maar net op de rails gezet, dat was een klus die ik graag had willen afmaken.’ En verder vroeg Sleijpen zich af wat de invloed ervan zou zijn op zijn privé-leven. Hij zou naar Frankfurt moeten verhuizen, zijn echtgenoot bleef in Amsterdam. ‘Een weekendhuwelijk, is dat wel vol te houden?’ Maar al met al was dit een aanbod dat hij niet kon afslaan. Na overleg met president Wellink en de verantwoordelijke onderdirecteur Jacqueline Rijdsdijk zei Sleijpen dan ook ja.

Kabinetschef

De functie van adviseur lijkt deels op die van een kabinetschef. ‘Je coördineert de informatiestromen, geeft richting aan het communicatiebeleid, maar fungeert ook als praatpaal voor je baas en de andere directieleden.’ Maar de functie houdt meer in: ‘Tijdens directievergaderingen passeren in een korte tijd heel veel agendapunten de revue. Om de discussie over meer strategische on-

derwerpen een grotere plaats te geven, organiseer ik informele bijeenkomsten van de *Board*, waarop er, vaak tijdens een diner, over onderwerpen van gedachten wordt gewisseld zonder dat daar nu meteen besluiten over genomen moeten worden.’ Ook de andere leden van de ECB-*board* hebben een adviseur. Die kiezen ze persoonlijk uit, of werven ze intern bij de ECB. En dat is niet per se een landgenoot. ‘De Italiaan Padoa-Schioppa wordt geadviseerd door een Griek, de Griek Papademos heeft een Duitse adviseur.’ Dat weerspiegelt de Europese cultuur die volgens Sleijpen kenmerkend is voor de ECB.

In de afgelopen jaren gaf Sleijpen leiding aan de overige adviseurs en zwaaide de scepter over de administratieve ondersteuning van de ECB-directie. Wat ziet hij als zijn belangrijkste inhoudelijke bijdrage aan het beleid van de afgelopen jaren? ‘Ten eerste is de externe communicatiestrategie verbeterd. Duisenberg is minder met boodschappen naar buiten getreden. Doel hiervan was het verminderen van de ruis. Te veel boodschappen geeft onzekerheid over het beleid, terwijl je nu juist duidelijkheid wilt scheppen. Bovendien is duidelijk gemaakt dat meer naar

‘Ik verwacht zeker niet dat Trichet een Frans etiket op de organisatie zal willen plakken’

Duisenberg moet worden geluisterd, als spreekbuis van de Raad van Bestuur. Die verbeterde communicatiestrategie is trouwens door mijn voorganger, de DNB’er Lex Hoogduin geïnitieerd, ik heb daar een vervolg aan gegeven. Verder geef ik leiding aan het project *ECB in motion*, een *change management proces* dat als doel heeft de werkwijze binnen de organisatie aan te pakken. Uit een enquête is namelijk gebleken dat de ECB-medewerkers nogal ne-

André Szász hebben wij (met Duisenberg’s stem tegen) beslist dat hij met een winterjas naar DNB moest komen. Hij was te vaak verkouden en werd daarmee een risicofactor voor zijn collega’s.’

gatief aankijken tegen het management, hun loopbaanontwikkeling, de interne communicatie en de bureaucratie.

Door zijn ECB-periode heeft Sleijpen zijn voormalige werkplek DNB een tijdje op afstand kunnen bekijken. Dat heeft nieuwe inzichten opgeleverd. 'Mijn eerste baan was bij DNB. De collegiale cultuur van DNB was voor mij iets vanzelfsprekends. Pas toen ik bij de Europese Centrale Bank werkte, heb ik me gerealiseerd hoe goed de Nederlandsche Bank functioneert. Het 'wij-gevoel' is bij DNB sterk ontwikkeld; het idee te behoren tot een grote familie waarin iedereen hetzelfde belang voor ogen heeft. Dat heb ik heel erg gemist.'

'Pas toen ik bij de ECB werkte, heb ik me gerealiseerd hoe goed DNB functioneert'

Sleijpen helpt graag een misverstand over de ECB uit de wereld. 'Medewerkers van de nationale centrale banken (NCB's) zien de ECB vaak als concurrent, die werkzaamheden naar zich wil toetrekken. Dat is echt een misvatting.'

Vanuit zijn positie kan Sleijpen het beleid van DNB goed vergelijken met dat van andere nationale centrale banken. Strategisch-inhoudelijk heeft DNB zich, aldus Sleijpen, prima op de kaart gezet. 'De recente keuzes, zoals de oprichting van een unit Financiële Stabiliteit, getuigen van een duidelijke toekomstgerichte visie. Daarmee loopt DNB mijlenver voor op andere centrale banken.' Volgens Sleijpen zou het een goede zaak zijn als DNB in het personeelsbeleid meer aandacht zou besteden aan de talenten bij de ECB. Bijvoorbeeld door ze, eventueel tijdelijk, naar DNB te halen. 'Dat zou goed zijn voor Frankfurt én voor DNB. Vergeet niet, dat er bij de ECB ook Nederlanders werken die nooit bij DNB in dienst geweest zijn'.

Gaat de ECB-cultuur veranderen nu een Nederlander plaats maakt voor een Fransman? 'De cultuur is mede bepaald door de persoon Duisenberg, al was het maar omdat hij de eerste president was. Dat zie ik als een voordeel. Maar dat betekent niet dat er een typisch Nederlandse sfeer heerst. En ik verwacht ook zeker niet dat Trichet een Frans etiket op de organisatie zal willen plakken. Integendeel. Trichet is zich bewust van de reputatie van de Fransen. Hij zal juist willen voorkomen dat hij die bevestigt.'

Toekomst

Sleijpen zelf heeft binnen de ECB iets geïntroduceerd dat we misschien wel als typisch Nederlands kunnen betitelen. Hij nam, samen met een Nederlandse collega, het initiatief voor een homo-borrel. Dat werd een succes. 'We komen ongeveer eens in de zes weken bij elkaar om iets te drinken. Het aantal deelnemers varieert, soms zijn we met zestien man.' Niet alle nationaliteiten zijn even sterk vertegenwoordigd. 'Het zijn vooral Britten, Duitsers en Nederlanders die de borrel bezoeken.' De mediterrane ECB'ers laten het blijkbaar afweten.

Was dit al met al inderdaad een droombaan? 'Absoluut. Ik heb ontzettend veel geleerd en een geweldige tijd gehad.' Sleijpen heeft er dan ook geen spijt van dat hij indertijd deze keus heeft gemaakt. Toch zou hij het een tweede keer anders regelen. 'Het hebben van een weekendrelatie is me erg tegengevallen. Door de week kan je onvoldoende met elkaar delen en dan loop je het risico uit elkaar te groeien. Wat dit betreft, heb ik wel een hoge prijs betaald.'

Op de vraag wat hij in de toekomst gaat doen, laat Sleijpen niet het achterste van zijn tong zien. 'Ik ben van plan in elk geval tot het einde van dit jaar bij de ECB te blijven, om het werk over te dragen aan mijn opvolger.' Naast wellicht een andere positie bij de ECB, lokt ook Nederland. In de eerste plaats de financiële sector, maar ook de politiek heeft de belangstelling van VVD'er Sleijpen. ●

Wim Duisenberg, persconferentie mei 2000:

Jazeker, dat ben ik, Mr. Euro!
Zijn antwoord op de vraag of er voor heel Europa één gezagsdrager zou moeten komen die de euro vertegenwoordigde en of Duisenberg die 'Mister Euro' was. (Bron: Reuters)

De Europese centrale bankiers werden tijdens het zomerreces in augustus opgeschrikt door een reeks artikelen in het Duitse *Handelsblatt*: 'Der EZB fehlt der französische Touch', 'Deutsche dominieren die EZB-Geldpolitik', en 'Trichet kann den französischen Einfluss in der EZB stärken'.

Centrale-bankfamilie

Gesuggereerd werd dat de nieuwe President van de Europese Centrale Bank een einde zou moeten maken aan de vermeende Nederlands-Duitse invloed op het beleid van de ECB, dat tot uitdrukking komt in het aantal Duitsers en Nederlanders op topposities bij de ECB. Er zouden meer Fransen op sleutelposities moeten worden benoemd. Deze artikelen zetten veel kwaad bloed bij de ECB'ers.

De suggestie dat het beleid van een instelling als de ECB wordt bepaald door de nationaliteit van haar medewerkers, is absoluut onzin. De ECB is onafhankelijk en is er geen enkele prikkel voor medewerkers om het hoofd te laten hangen naar nationale belangen. Wat de medewerkers van de ECB in eerste instantie bindt, is onderdeel te zijn van een grote 'centrale-bankfamilie' en bij te dragen aan een in historisch

opzicht uniek project: de monetaire eenwording van Europa. Onderdeel van deze cultuur is ook de duidelijke overtuiging, die breed wordt gedragen en die is vastgelegd in het Verdrag van Maastricht, dat de ECB als hoofdtaak heeft de koopkracht van de euro de handhaven.

De medewerkers van de ECB voelen zich in de eerste plaats Europeanen. Dit betekent niet dat nationale achtergronden geen invloed hebben op de wijze waarop ieder zijn of haar taken uitvoert. Nederlanders zijn bijvoorbeeld een andere managementstijl gewend dan Spanjaarden of Grieken. Maar deze verschillen hebben geen invloed op het beleid van de ECB. Bovendien ontstaat er op deze wijze geleidelijk een 'amalgam' van verschillende Europese culturen, die de ECB als instelling een uniek, eigen karakter geeft.

Mijn persoonlijke ervaringen bij de ECB, waar ik ruim tweeënhalf jaar werkzaam ben geweest, bevestigen

Olaf Sleijpen,
adviseur van de president van
de Europese Centrale Bank

dit. Van de collega's die inmiddels onderdeel vormen van mijn kennissen- of vriendenkring, staat de wieg in praktisch alle lidstaten van de Europese Unie. En dit maakt het juist – ook in sociaal opzicht – zo boeiend om bij een instelling als de ECB werkzaam te zijn.

De parallel doortrekkend, is ook de suggestie dat Jean-Claude Trichet een 'Franse' stempel op de ECB zou willen drukken uit de lucht gegrepen en niet meer dan *wishful thinking* van sommige lieden. Al zou Trichet dit al willen – en ik kan de lezers van dit blad verzekeren dat dit absoluut niet het geval is – hij is één van de zes directieleden van de ECB en één van de achttien leden van de Raad van Bestuur, die verantwoordelijk is voor de rentepolitiek. Ook al is hij de voorzitter van beide gremia, de wisseling van de wacht zal geen merkbare invloed hebben op het beleid van de ECB. En dit zou ook niet goed zijn. Continuïteit en voorspelbaarheid zijn randvoorwaarden voor een goed functionerende centrale bank.

Echter, aan alles komt een einde. Ook aan deze reeks columns, waarin ik gedurende de afgelopen tweeënhalf jaar getracht heb om de lezers van dit blad een inkijk te geven in de wereld van de ECB. Iets wat ik met veel plezier heb gedaan, als Europeaan en medewerker van de ECB, en niet als Nederlander.

Trustkantoren onder toezicht van DNB

Naar verwachting treedt begin 2004 de Wet toezicht trustkantoren (Wtt) in werking. De nieuwe wet introduceert een vergunningplicht voor trustkantoren en stelt bepaalde eisen aan de bedrijfsvoering van deze kantoren.

De Nederlandsche Bank wordt aangewezen als toezichthouder voor trustkantoren. Bij DNB is inmiddels een unit opgericht die zich met deze vorm van toezicht bezig gaat houden.

Vele internationaal opererende bedrijven hebben in Nederland een bv opgezet om van de belastingvoordelen in Nederland gebruik te maken. Trustkantoren zijn gespecialiseerde dienstverleners, die als bestuurder voor dergelijke bv's optreden en zorgen voor bijvoorbeeld de administratieve en fiscale afhandelingen.

WvG

Financieel gedrag gezinnen nader beschouwd

DNB organiseerde onlangs samen met bureau CentERdata een workshop over 'financial decision-making by households'. Om inzicht te krijgen in de motivaties achter financiële keuzes van gezinnen is DNB een samenwerkingsverband aangegaan met CentERdata.

Jaarlijks worden huishoudens geïnterviewd over hun financieel gedrag; het zogenoemde DNB *Household Survey* (DHS). De bevindingen uit de enquête heeft

Rob Alessie (Universiteit Utrecht) gebruikt om het beleggingsgedrag van huishoudens te bestuderen. Huishoudens met lage inkomens blijken vaak deel te nemen in beleggingsfondsen. Zij kunnen profiteren van de beperkte transactiekosten en de professionele kennis van de fondsmanagers. Huishoudens met hoge inkomens leggen daarentegen vaak rechtstreeks in aandelen. Uit het onderzoek van Susann Rohwedder (American Economic association RAND, Santa

Monica, USA) naar consumptie rond de pensioenleeftijd, blijkt de mogelijkheid tot consumptie na pensionering groter dan verwacht. Tot slot ging Arie Kapteyn (RAND, Santa Monica, USA) in een video-presentatie vanuit Amerika in op de ontwikkelingen in interviewtechnieken van de laatste tien jaar en de mogelijkheden voor de toekomst. Hij besprak de mogelijkheden van internet-enquêtes.

MvR

DNB bouwt aan nieuwe hoofdentree

Op dit moment zijn de bouwwerkzaamheden voor een nieuwe hoofdentree in volle gang. Hoofddoel van de verbouwing is het verbeteren van de beveiliging van het gebouw. Rond de jaarwisseling moet dit gerealiseerd zijn.

Door één centrale hoofdingang aan het Westeinde zal DNB ongewenste gasten buiten kunnen houden waardoor de beveiliging van

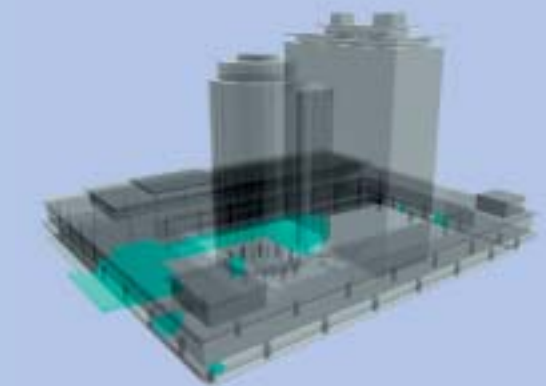
het terrein verbetert. De ingang aan het Oosteinde wordt alleen toegankelijk voor personeel. De nieuwe entree ligt tevens duidelijker in het straatbeeld zodat bezoekers niet langer hoeven te zoeken naar de ingang van DNB, zoals nu vaak het geval is.

De nieuwe ontvangstruimte wordt een moderne representatieve ruimte met transparante glazen puien. Hier komen alle bezoekers binnen die

zich melden bij de nieuwe beveiligingsloge.

Belangrijk onderdeel van de verbouwing is de verbouwing van de kashal van het agentschap. Deze bevindt zich nu op de eerste verdieping. In de nieuwe situatie is het kasloket direct achter de nieuwe hoofdentree op de begane grond. Bezoekers hoeven dus niet meer ver DNB in wat de beveiliging ten goede komt.

JA

In kleur: de bouwterreinen, met links: de hoofdentree aan het Westeinde

Flip Klopper nieuwe directeur DNB

Met ingang van 4 juli 2003 is mr J.Ph.W. (Flip) Klopper (52) bij Koninklijk Besluit benoemd tot directeur van de Nederlandsche Bank.

Momenteel is hij ook bestuurslid van de Pen-

sioen- & Verzekeringkamer (PVK) in Apeldoorn. Beide organisaties streven naar een fusie in het voorjaar van 2004. Klopper houdt zich intensief bezig met het fusieproces. Wanneer de fusie rond is, zal zijn taakgebied bestaan uit

het uitvoerend toezicht op de verzekeringsmaatschappijen, pensioenfondsen en financiële conglomeraten met een overwegend verzekeringskarakter. EvdB

Presentatie nieuw macromodel Bank of England

De presentatie van het nieuwe macromodel van de *Bank of England* was de primeur van de jaarlijkse 'Macro-economic Modelling' workshop van centrale banken.

Het model zal gebruikt worden bij de vierjaarlijkse voorspellingen van de Engelse economie. DNB organiseerde dit jaar de workshop.

De 'Macro-economic Modelling' workshop wordt ieder jaar door een andere centrale bank georganiseerd. Elke keer staat een onderwerp op het gebied van macro-economische modelbouw centraal. Deze keer was het thema het onderzoek over en de toepassingen van zogenoemde 'dynamic general equilibrium' modellen (DGE model-

len) bij centrale banken. DGE modellen onderscheiden zich van andere modellen doordat ze niet zoezeer de data laten spreken maar een grotere nadruk leggen op economische theorieën. Ongeveer vijftig participanten vertegenwoordigden 23 verschillende centrale banken uit alle hoeken van de wereld.

De *Bank of England* – één van de voorlopers bij de ontwikkeling van DGE modellen – bracht voor het eerst haar nieuwe macromodel naar buiten, net als de *Bank of Canada* en de *Bank of Finland*. De genoemde banken zijn van plan met deze modellen hun voorspellingen te verbeteren van onder andere bestedingen, productie en prijzen.

Macro-economische mo-

dellen binnen centrale banken worden in het algemeen voor twee doeleinden gebruikt: voor het maken van economische voorspellingen en voor het doen van beleidssimulaties. Simulaties brengen onder andere de economische gevolgen van schokken (stijgende olieprijs of een inzakkende wereldhandel) op bijvoorbeeld inkomen, werkgelegenheid en inflatie in kaart. Beide toepassingen geven inzicht in de mogelijke toekomstige economische ontwikkelingen.

De ontwikkeling van DGE modellen is ongeveer twintig jaar geleden in gang gezet. Aanvankelijk vond dit onderzoek voornamelijk plaats in de academische wereld. Meer recentelijk zijn ook steeds meer centrale

banken, waaronder DNB, zich sterk gaan toeleggen op het ontwikkelen en gebruiken van deze modellen. Behalve de modelbouw kwamen ook actuele, beleidsrelevante onderwerpen aan

bod. Zo werd ingegaan op de vraag welke effecten een verhoging van de concurrentie op de groei in het eurogebied heeft en hoe monetair beleid de economie kan beïnvloeden in geval van deflatie. NJ

Arnold Schilder wordt voorzitter RFT

DNB directeur Prof. dr. A. (Arnold) Schilder RA bekleedt met ingang van 1 september van dit jaar het voorzitterschap van de Raad van Financiële Toezichthouders (RFT).

Schilder is tevens lid van het bestuur van de PVK. De overige leden zijn mr. A.W.H. Docters van Leeuwen, voorzitter van het bestuur van de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en mr. D.E. Witteveen, voorzitter

van het bestuur van de PVK en directeur van DNB. Dirk Witteveen was het afgelopen jaar voorzitter van de Raad. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen de drie financiële toezichthouders. De RFT is in 1999 opgericht als samenwerkingsverband van PVK, DNB en AFM. Doel is het tot stand brengen van beleid en regelgeving op sectoroverschrijdende terreinen, met name consumentenvoorlichting en integriteit.

Pinpaspaniek overbodig

Veiligheid pinpas en incasso voldoende

DNB publiceerde onlangs een rapport over de veiligheid van de pinpas en de incassomachtiging. Vooralsnog acht men deze elektronische betaalmethoden veilig genoeg. DNB blijft ze echter kritisch volgen. Technische en internationale ontwikkelingen staan nooit stil. Daarbij vergt betrouwbaarheid een goede samenwerking tussen banken, winkeliers en consumenten.

Erica Verdegaal

Elektronische geldtransacties zijn bijna net zo onmisbaar als eten en drinken. Nederland telt dan ook twintig miljoen pinpassen, ongeveer drie per huishouden. Met die passenberg betalen we jaarlijks vijftig miljard euro via betaalautomaten en pinnen we vijftig miljard euro contant uit geldmachines. Daarnaast laten we via incassocontracten ongeveer 186 miljard euro automatisch afschrijven van bankrekeningen. Soms gaat daarbij wat fout.

In 2002 benadeelden fraudeurs pinpashouders in een negental spraakmakende zaken voor circa twee miljoen euro. Bij incassocontracten was de aanvankelijke schade circa vijftien miljoen euro. Hiervan kon een heel groot deel door de banken worden teruggevorderd van de incassanten. In beide gevallen werden de consumenten schadeloos gesteld volgens hiervoor geldende afspraken. Is de schade desondanks te groot? De Nederlandsche Bank onderzocht dit, mede op verzoek van het ministerie van Financiën.

Aanleiding voor dit onderzoek was een aantal fraudegevallen dat in 2002 de pers haalde. Pasjesboeven bleken via minicameraatjes, handzame paslezers, namaak-pinpasgleuven, nep-toetsenborden, afleidingsmanoeuvres bij geldautomaten en diefstal, pincodes, magneetstripgegevens en originele pasjes te roven, waarna ze bankrekeningen plunderden. Ook automatisch incasseren raakte in opspraak. Zo werden per internet verstrekte incassomachtigingen soms onbedoeld met één muisklik afgegeven. Daarnaast werd door een ondernemer frauduleus gehandeld. Hij liet zijn bank met opzet bedragen incasseren waarvoor geen machtiging was afgegeven, waarna hij zijn ervaringen te boek stelde.

Niet dramatisch

Was er reden voor paniek? De taak van DNB dit uit te zoeken berust op het verdrag van de Europese Gemeenschap en de Bankwet. Deze bepalen dat DNB een goede werking van het betalingsverkeer moet bevorderen. Dat is belangrijk, want slecht functionerende betaalproducten kunnen het vertrouwen

De DNB-rapportage kan niet alle gevoel van onveiligheid wegnemen

in het giraal betalingsverkeer aantasten. Daardoor kunnen financiële markten verstoord raken. Maar zo dramatisch staat Nederland er niet voor. Na uitgebreid onderzoek kon DNB afgelopen mei concluderen dat pinpas- en incassotransacties vooralsnog veilig genoeg zijn, mits de banken enkele voorgestelde aanbevelingen doorvoeren, zoals extra beveiligingseisen op onbemande pinautomaten, bijvoorbeeld 24-uurs benzinstations.

‘Dat advies is niet schokkend’, zegt Ron Berndsen, adjunct-afdelingsdirecteur van de sectie Oversight van de Afdeling Ontwikkeling betalingsverkeer. ‘De banken waren al bezig met veel maatregelen die wij voorstelden. Over veiligheid van betaalproducten vindt voortdurend overleg plaats.’ Veiligheid is namelijk nooit gegarandeerd. Dat komt enerzijds doordat criminelen nieuwe fraudekansen vinden. Anderzijds leidt het succes van pinnen en automatisch afschrijven tot nieuwe toepassingen met nieuwe risico’s. Toen de eerste pinpassen in 1982 beschikbaar kwamen, kon je slechts geld opnemen bij de geldautomaat van je eigen bank. Sinds 1985 kunnen veel pashouders ook bij andere banken pinnen (sinds 1997 ook bij de Postbank).

Tevens startten in 1985 proeven met betaalautomaten in winkels. Sinds de jaren negentig is voorts het aantal pintransacties via buitenlandse geld- en betaalautomaten toegenomen. Nog langer terug gaat de historie van de automatische incasso. De introductie was in 1960 en sinds 1972 gebruiken vrijwel alle banken dit betaalinstrument. Recent dook het fenomeen internetincasso op, met uiteraard nieuwe frauderisico’s.

Utopie

Een absoluut risicoloos betaalproduct is een utopie, zegt Oversightmedewerker Leon Strous, die zich voor het onderzoek verdiepte in pinpastransacties. ‘Je moet veiligheid altijd afwegen tegen gebruiksgemak en beveiligingskosten. Want stel dat je voor elke transactie een nieuwe pincode krijgt. Heel veilig natuurlijk, maar erg onhandig.’

Een voorbeeld van een zeer veilige betaaloplossing was het uiteindelijk door de markt niet geaccepteerde internetbetalingssysteem SET (*Secure Electronic Transaction*), weet Strous’ collega Erus Schuurman, die over incasso-veiligheid rapporteerde. ‘Mensen vonden de installatie van SET te omslachtig. En als iets niet snel werkt, begint men er niet aan.’ Wegens dit soort beperkingen stelt DNB dat de veiligheid van betaalproducten ‘zo hoog mogelijk moet zijn, gegeven de mogelijkheden en efficiëncygrenzen.’ Betaalveiligheid is daarmee een afweging en geen exact getal. De uitkomst van die afweging kan van product tot product verschillen. Berndsen: ‘Op incasso is weliswaar ingebroken, maar het is zeer efficiënt voor alle partijen. Bovendien zijn de banken aansprakelijk voor schade door ongeoorloofde afschrijvingen.’

Maatregelen ter bevordering van de veiligheid van betaalproducten zijn op zich niets nieuws. Bij pinnen regelden de banken onder andere al: consumentenvoorlichting over geheimhouding van de pincode, het voldoen aan eisen voor (de

Pinpas- en incassotransacties zijn veilig, mits banken de beveiligingseisen doorvoeren

plaatsing van) geld- en betaalautomaten en de tot dusver niet te kraken pincodeversleuteling na het intoetsen. Daar komt naar aanleiding van de aandacht in de media in 2002 en de DNB-rapportage veel bij. Zo moeten bankmedewerkers geldautoma-

ten dagelijks inspecteren. Ook gelden sinds maart extra beveiligingseisen aan onbemande pinautomaten op bijvoorbeeld benzinestations die 's nachts verkopen. Verder is geadviseerd geen deurlezers meer toe te passen. Bij deze magneetstriplezers op toegangsdeuren tot geldautomaten plaatsten fraudeurs wel eens minicameraatjes plus paslezers. Vanaf november werken banken voorts aan een computersysteem dat verdachte afwijkingen op normale opname- en betaalpatronen kan opmerken.

Meldpunt voor fraude

Strous: 'Men kan kaarthouders dan bijvoorbeeld telefonisch waarschuwen.' Ook is er sinds de zomer één landelijk meldpunt voor fraudemeldingen (030-2836555). En ten slotte zijn banken, winkeliers en consumenten sinds kort verenigd in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB), een orgaan, gefaciliteerd door DNB en bedoeld om onderwerpen van gezamenlijk belang met alle relevante partijen ook gezamenlijk te bespreken (zie ook het artikel op pagina 38 in dit magazine). Eén MOB-werkgroep buigt zich over betaalveiligheid. Strous: 'Banken onderzoeken voortdurend wat ze nog meer kunnen doen, echter gegeven de mogelijkheden, kosten en opbrengsten. Zo zou men graag betalen met een pinpas in het buitenland met een handtekening in plaats van een pincode willen verbieden. Voor andere Europese landen heeft dit echter weinig prioriteit.'

Ook het ruim veertig jaar oude automatisch incasseren wordt veiliger. Tot dusver gaat dat zo. De bank beoordeelt de betrouwbaarheid en de financiële positie van de incasseerder. De machtiging moet door de klant schriftelijk zijn afgegeven;

een internetmachtiging is dus niet rechtsgeldig. Voorts mag de betaler geïncasseerde bedragen terugvragen, en is de bank aansprakelijk voor frauduleus afgeschreven bedragen. Aan verbetering van de veiligheid wordt gewerkt. Zo komt er een nationale zwarte lijst van onbetrouwbare incassanten. Ook studeren banken op een meer gebruiksvriendelijke melding van een onterechte incasso en een centrale klachtenprocedure. Daar-

naast staat de rechtsgeldigheid van de internetincasso in de steigers. 'Banken werken aan de reglementen', zegt incassospecialist Schuurman. 'En er is een Europese richtlijn voor de wettelijke geldigheid van een digitale handtekening. Dit kan leiden tot een nieuwe betaalvorm met nieuwe voorwaarden.'

De maatregelen in de DNB-rapportage over veiligheid van het betalingsverkeer kunnen de banken niet dwingend worden voorgeschreven, al gaat dat mogelijk veranderen per 2005. Berndsen: 'Tot nu werken we in goed overleg. De uitvoering en het effect van onze aanbevelingen gaan we binnenkort evalueren. Daarnaast gaan we ook andere betaalproducten stuk voor stuk onderzoeken.' Ook hierbij zal de blik van DNB interna-

Er komt een nationale zwarte lijst van onbetrouwbare incassanten

tionaal gericht zijn. Schuurman: 'In Europees verband overlegt men intensief over kwaliteitscriteria. Dat kan leiden tot Europese producten en veiligheidseisen die veel landen toepassen ofwel tot een efficiënt pan-Europees betaalsysteem.' Zo gaat ons huidige incassosysteem mogelijk ooit plaats maken voor een pan-Europees incassosysteem. Een Italiaanse tijdschriftuitgever kan de abonnementsgelden van zijn Hollandse abonnees dan direct en veilig incasseren van Nederlandse rekeningen. Ook staat de vervanging van de magneetstrip door een chip internationaal hoog op de agenda, vanwege de hogere veiligheid.

De DNB-conclusie dat de pinpas en de incassomachtiging vooralsnog veilig genoeg zijn, zal niet altijd door alle consumenten worden gedeeld. Strous: 'Een consument die een afschrijving betwist, wil zijn bank aansprakelijk stellen. Maar die bank krijgt ook vaak klachten die zijn gefingeerd of te maken hebben met onachtzaamheid. De zoon gebruikt bijvoorbeeld stiekem de pinpas van zijn vader of men heeft de pas zomaar aan een vreemde afgegeven. Het blijft tijd kosten om een klacht objectief te beoordelen.' De DNB-rapportage kan dus niet alle gevoel van onveiligheid wegnemen. 'Veiligheid is en blijft ook de gezamenlijke verantwoordelijkheid van banken, winkeliers én consumenten', zegt Berndsen. ●

Het rapport is te downloaden via de website van DNB onder <http://www.dnb.nl/betalingsverkeer/publicaties>

Het is goud wat er blinkt

DNB-Voorlichtingscentrum scoort goed onder bezoekers

De Nederlandsche Bank enquêteerde onlangs zevenhonderd bezoekers van het Voorlichtingscentrum van DNB om inzicht te krijgen in de waardering ervan. De bezoekers blijken overwegend positief, maar er valt nog wel het een en ander te verbeteren. Vanwege de fusie met de Pensioen- en Verzekeringskamer wordt het centrum binnenkort geactualiseerd en hierin worden de enquête-uitslagen meegenomen. Een kijkje in het Voorlichtingscentrum.

Marlies Dijkstra

Het is een mooie zonnige dag, als een groep scholieren over de Amsterdamse grachten wandelt richting het Voorlichtingscentrum van de Nederlandsche Bank. Aan een klein doodlopend grachtje, geflankeerd door woonboten ligt het bedrijfsmuseum. Voor haar archief en haar bedrijfsmuseum kocht DNB ooit dertien oude pakhuizen aan het grachtje. Ze dragen de namen van de maanden, het dertiende pakhuis heet De Zon. Tussen de dikke houten balken en de bakstenen muren ontvingen de rondleiders van het Voorlichtingscentrum de bezoekers. De tour kan beginnen.

Patrick Tromp en Nicoline Schermer zijn allebei student Algemene Economie. Om wat geld te verdienen leiden ze in hun vrije tijd groepen rond door het Voorlichtingscentrum.

De bezoekers van het Voorlichtingscentrum zijn voornamelijk middelbare scholieren.

Enthousiast vertellen ze de bezoekers over het werk van DNB. 'Verdient u zwart of wit?' vraagt een jongen gekserend. 'Dat hangt van de rondleiding af', dient Patrick hem van repliek, 'maar deze keer is het wit.'

De bezoekers van het Voorlichtingscentrum zijn voornamelijk middelbare scholieren. Maar de rondleiding is ook zeer geschikt voor andere groepen, zoals bedrijfs- en studentenverenigingen en studenten. 'Sommige bezoekers vinden het jammer dat ze geen voet mogen zetten in het zwaarbeveiligde hoofdkantoor om de hoek', vertelt Nicoline. 'De beveiliging is de reden dat het Voorlichtingscentrum zich in deze pakhuizen bevindt. Als alle bezoekers eerst door de controle van DNB zouden moeten, zou er geen tijd meer over zijn voor een rondleiding.' Wellicht dat deze wens in de toekomst toch te verwezenlijken is: de Nederlandsche Bank is flink aan het verbouwen en het zou goed kunnen dat het Voorlichtingscentrum er in de toekomst toch wordt ondergebracht.

Ondanks dat het Voorlichtingscentrum zich niet in het hoofgebouw bevindt, zijn de bezoekers tevreden over het in-

terieur van de locatie, zo is gebleken uit de enquête. Ze vinden het 'dynamisch, eigentijds en functioneel'. De scholieren die het centrum bezoeken zijn ook enthousiast over de film waarin de taken van DNB worden belicht en over het onderdeel

Door goud worden we altijd goed gestemd, zo blijkt als de rondleiders ons naar de goudstaven brengen

'Betaalmiddelen'. De tentoonstelling van oude en nieuwe munten, bankbiljetten en betaalcheques valt in de smaak. De groepsbegeleiders en andere bezoekers zijn ook te spreken over de foto's die laten zien wie er in de directie van de Europese Centrale Bank zitten, over de tijdsbalk die de geschiedenis van de euro en de Economische Monetaire Unie (EMU) laat zien, en over de uitleg over rente. Bezoekers geven aan dat het leuk zou zijn als deze laatste twee onderdelen zouden worden ondersteund door filmbeelden of een geluidsfragment.

De rondleiding begint met een filmpje. Drie DNB'ers vertellen vanachter hun bureau in het hoofdkantoor over hun werk dat rechtstreeks verbonden is met de drie taken van DNB: betalingsverkeer, monetair beleid en toezicht. Dat zijn moeilijke termen. De bezoekers en kooplui van de om de hoek gelegen Albert Cuyp-markt laten daarom zien wat betalingsverkeer, monetair beleid en toezicht in het dagelijks leven voor ons allen betekenen.

Blinkende broden

Na het filmpje nemen de rondleiders de groep mee terug in de tijd. De tijdsbalk waarlangs de geschiedenis van de euro en de EMU wordt verhaald, plaatst het werk van DNB in een perspectief. Kort gezegd begon het allemaal in 1952 toen Europa wilde voorkomen dat er een Derde Wereldoorlog zou uitbreken. 'Wat waren in die tijd de ingrediënten voor de oorlogsindustrie?' vraagt Patrick. 'Kolen en staal' is het juiste antwoord. Met de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) werden de Duitse en de Franse belangen verweven en werd een oorlog tussen deze twee 'vijanden' onmogelijk gemaakt. De deelnemende Europese landen richtten de EGKS dus op met het oog op veiligheid en niet op Europese integratie.

Toch werd door het reguleren van de handel in kolen en staal een blauwdruk gemaakt voor de Europese Unie. In 1979

besloten de Europese landen het vrije verkeer van goederen en kapitaal verder te reguleren door hun wisselkoersen op elkaar af te stemmen. Omdat de Duitse mark een zeer stabiele munteenheid bleek te zijn, volgden de Europese landen de Duitse koers. Dit uiteraard tegen de zin van aartsrivaal Frankrijk. Op het moment dat West-Duitsland zich wilde verenigen met Oost-Duitsland en dat de koers van de Duitse munt wellicht een stuk minder stabiel zou maken, zag Frankrijk kans alle Europese landen bijeen te brengen in Maastricht om nieuwe afspraken te maken. De euro werd daar geboren.

‘In 1999 werd de girale euro ingevoerd. Het Voorlichtingscentrum begon toen aan zijn euro-campagne. Het publiek moest klaargestoomd worden voor de harde klinkende euromunt’,

vertelt Patrick. ‘De burgers moesten wennen aan het uiterlijk van de euromunten en -biljetten, maar ze moesten er ook een positief gevoel bij krijgen.’

Door goud worden we altijd goed gestemd, zo blijkt als de rondleiders de bezoekers naar de goudstaven brengen. De blinkende broden blijven niet onaangestast op de tafel liggen. Maar de goudstaven optillen blijkt onmogelijk; goud is loodzwaar. ‘Het is geen populair materiaal om te stelen’, zegt Nicoline. ‘Met een gouden brood in je handtas of schooltas zal je niet ver komen.’

Helaas zijn de goudstaven in het Voorlichtingscentrum na-

maak. Hoe maak je echter een goudstaaf na op ware grootte en op het juiste gewicht? Goud is namelijk - op platina na - het zwaarste materiaal ter wereld. Het Voorlichtingscentrum geeft de oplossing van dit raadsel.

In 1945 besloten de Europese landen de ‘gouden standaard’ af te schaffen. Dat betekende dat voor het geld dat de centrale banken in omloop brachten, niet meer de tegenwaarde in goud in de kelders van de centrale banken hoefde te worden opge-

slagen. De koers van de Amerikaanse dollar werd standaard. Het doel was om hiermee de wereldhandel te stimuleren en de economische groei, die zo vlak na de Tweede Wereldoorlog zo hard nodig was, op gang te brengen.

Vervalsingen

Toch liggen er bijna zestig jaar na dato nog steeds stapels gouden broden in de kelder van de Nederlandsche Bank. Patrick: ‘Er is afgesproken dat al dat goud nooit in één keer op de markt gebracht mag worden, omdat dan de prijs van het goud enorm zou dalen. Immers, bij een gelijkblijvende vraag naar goud en een toename van het aanbod, gaat de prijs omlaag. Bovendien blijkt dat mensen zich onbewust veilig voelen als er een flinke voorraad goud in het land aanwezig is. Als DNB dat opeens zou gaan verkopen, veroorzaakt dat vast en zeker een paniekeractie.’

Maar hoe zag die mooie vuurtoren of de snip er ook al weer uit? Nicoline en Patrick tonen de vele betaalmiddelen die door de jaren heen door onze handen zijn gegaan. Maar er zijn ook valse biljetten bij. Eén is slechts een kleurenkopie, maar sommige andere zijn toch zeer ingenieuze vervalsingen. Het educatieve tv-programma Het Klokhuis onderzocht of Nederlanders valse van echte euroliljetten kunnen onderscheiden. De meesten konden dat niet. Wim Duisenberg, president van de Europese Centrale Bank, doorstond de test wel.

Het bankpresidentschap is niet alleen weggelegd voor Wim Duisenberg. In het Voorlichtingscentrum mogen ook de bezoekers een halfuurtje centrale-bankpresident zijn. Eén neemt plaats op de directeursstoel. DNB-president Nout Wellink heet iedereen welkom en dan rinkelt de telefoon, spreekt de secretaresse de ‘directeur’ vermanend toe en verschijnt de boekhouder op het beeldscherm. Het spel kan beginnen. Moeilijke vragen worden op de deelnemers afgevuurd, maar er mag met de groep overlegd worden. Veel tijd voor discussie is er echter niet, want het volgende probleem dient zich al weer aan.

Aan het einde van het spel, dat tevens het einde van de rondleiding inluidt, leest President Wellink de einduitslag van het spel voor. Moe van al het nieuws dat ze vandaag gehoord en gezien hebben over de taken van de bank der banken, staan de jongens en meiden even later op de gracht waar de kooplui ooit hun internationale handelswaar aan land brachten. ●

Het voorlichtingscentrum toont de Big Mac-index: de koopkracht binnen Europa aan de hand van de prijs van een hamburger

Kunstpodium belicht werken uit de kunstcollectie van DNB.

Juul Hondius.

Een man en een vrouw die uitgeteld en met gesloten ogen in een bus zitten, beheersen het beeld van deze foto. Misschien zijn het mensen die lang onderweg zijn. De bus is oud, dat blijkt uit het interieur. Verder ziet alles er eigentijds uit. Wel opvallend is dat je niet door de ruiten van de bus naar buiten kunt kijken. Het lijkt alsof de ruiten beslagen zijn. Zoals ook in andere foto's van Juul

Hondius (1970) suggereert de voorstelling een werkelijkheid.

Zijn foto's zijn echter volledig geënceneerd. Empathie met de twee anonieme en uitdrukingsloze hoofdpersonen op de foto maakt op een gegeven moment plaats voor argwaan.

Hondius presenteert zijn esthetische foto's op een groot formaat, waardoor zij op zichzelf komen te staan en onafhankelijk zijn van elk hieraan voorafgaand verhaal of gegeven. Hondius haalt zijn inspiratie uit film- en televisiebeelden, nieuws en reportages in kranten

en uit persoonlijke verhalen van anderen. Hij gebruikt stijlelementen en een visuele taal die wij kennen van reclamebeelden, maar die ook verwijzen naar de reportagefotografie.

Dit voorjaar won Juul Hondius de Charlotte Köhlerprijs. De jury roemde de ingenieuze en indringende wijze waarop hij de aandacht vestigt op de manipulatieve vermogens van de fotografie en daarbij vaak maatschappelijke kwesties aan de orde stelt.

Alexander Strengers

Nederlandse huishoudens kwetsbaarder

Jaarlijks DNB-onderzoek inventariseert geldzaken gezinnen

Het economisch belang van alle gezinshuishoudens samen is groot. Veel mensen hebben een huis, een hypotheek en effecten. Hun beslissingen daarover beïnvloeden de (toekomstige) consumptie, en de huizen- en effectenprijzen. Maar hoe? DNB peilt dit jaarlijks via de *DNB Household Survey*. Onlangs werden de nieuwste uitkomsten bekend.

Erica Verdegaal

Hoe blijft Nederland financieel en economisch stabiel? Mede door te weten wat er macro-economisch gaande is. DNB analyseert daarom de financiële positie en het economisch gedrag van financiële markten, bedrijven én gezinnen. De conclusies daarover ondersteunen onder meer het beleid van DNB dat gericht is op financiële stabiliteit. Dat beleid is effectiever naarmate we beter weten hoe de economie op microniveau functioneert. Om dat te voorspellen, heeft de centrale bank niet genoeg aan totaalcijfers. 'We willen weten hoe die macrogetallen kunnen veranderen', zegt Peter van Els, adjunct-directeur van de Afdeling Wetenschappelijk onderzoek (Wo). De Afdelingen Monetair en economisch beleid (Meb) en Wo duiken daarom meer en meer in het gedrag van individuele economische huishoudens, zoals gezinnen.

Om dit gedrag te peilen en te voorspellen, houdt DNB jaarlijks de *DNB Household Survey*. Dit is een enquête over financieel gedrag onder een representatieve groep van zo'n 1.500 gezinnen. Dit jaar heeft deze studie weer interessante resultaten opgeleverd. Het gaat DNB om kwesties als: Hoeveel bezit en schuld heeft een gemiddeld Nederlands gezin? Hoeveel huishoudens krijgen financiële problemen als de rente stijgt of de huizenprijzen dalen? Hoe reageren particulieren op dalende aandelenkoersen of een dalende rente? En wat doen woningbezitters met hun overwaarde? 'Met deze gegevens kunnen we beter inschatten waar financiële kwetsbaarheden liggen', zegt Van Els. 'Daarvan hebben zowel in- en externe beleidsmakers als onderzoekers en andere financieel geïnteresseerden veel profijt.'

Internet-enquêtes

Sinds deze zomer werkt DNB voor de enquête samen met het onderzoeksinstituut CentERdata. Dit in internet-enquêtes gespecialiseerde bureau is onderdeel van de CentER-groep van de Universiteit van Tilburg. Van de kant van DNB bestaat het onderzoeksteam uit drie man. Naast Peter van Els zijn dat: wetenschappelijk onderzoeker Maarten van Rooij en Jan Willem van den End, econoom op de Afdeling Meb. 'Onze vragenlijst sluit

Opvallende uitkomst is de toegenomen gevoeligheid van gezinnen voor ontwikkelingen in vermogensprijzen en de hypotheekrente.

steeds aan bij de recente economische ontwikkelingen', vertelt Van den End. 'Dit keer speelden vooral de gezakte beurskoersen, de lage rentestand en voortdurend groeiende hypotheekschuld.' De geënquêteerden beantwoordden vragen over hun bezittingen en schulden, hypotheek, beleggingsgedrag, oudedagsvoorzieningen en spaargedrag.

Een eerste opvallende uitkomst van het onderzoek is de toegenomen gevoeligheid van gezinnen voor ontwikkelingen in vermogensprijzen en de hypotheekrente. Zo deed de beurscrisis het gemiddelde netto financieel vermogen (inclusief pensioenvermogen) als percentage van het bruto binnenlands product zakken van 208 in 2000, tot 145 vorig jaar. Dat is in twee jaar tijd een daling van ruim 30 procent. Uit een internationale vergelijking valt op te maken dat Nederlandse huishoudens hoge en relatief sterk gegroeide (hypotheek)schulden torsen.

Gestegen huizenprijzen

Twee belangrijke oorzaken daarvan zijn de gestegen huizenprijzen en de al jarenlang dalende rentestand. Hierdoor sloten Nederlanders massaal tweede hypotheek af of bestaande hypo-

theek over om daarmee de overwaarde op hun eigen woning in handen te krijgen. Dit werd vergemakkelijkt doordat de woonlasten laag bleven door de gedaalde hypotheekrente. In juli 2003 bereikte de hypotheekrente het laagste niveau in veertig jaar (gemiddeld 5,6 procent).

Ondertussen deed de financieel-economische onzekerheid – het consumentenvertrouwen daalde tot het laagste niveau sinds 1983 – huishoudens méér sparen: de bankdeposito's stegen de afgelopen twee jaar met zo'n 20 procent. Opvallend daarbij is dat huishoudens tijdens deze economische teruggang hun bestedingsniveau liever handhaven door extra te lenen dan door spaargeld te gebruiken. Van den End: 'Een van de verklaringen daarvoor is dat de netto betaalde hypotheekrente lager kan uitvallen dan de spaarrente.'

Vandaar dat de hypotheekschuld van gezinnen het afgelopen tweede kwartaal piekte op 79 procent van het bruto binnenlands product. 'Dat is meer dan anderhalf keer zo hoog als de staatschuld', vergelijkt onderzoeker Maarten van Rooij. De huidige overwaardeverzilvering ligt, volgens de enquête, onder het niveau van 1999 en 2000, maar lijkt, ondanks het gedaalde consumentenvertrouwen en de gestabiliseerde woningprijzen nu weer

licht te stijgen. Het economisch belang van overwaardebenutting is zeer groot, veel belangrijker dan besteding van middelen uit aandelenverkoop. Er zijn namelijk twee keer zoveel huiseigenaren dan aandelenbezitters (52 procent tegen 23 procent). Bovendien is de vrijkomende bestedingsruimte van overwaardebenutting gemiddeld drie keer zo groot (gemiddeld ruim dertigduizend euro tegen tienduizend euro) dan dat van aandelenverkoop. De afgelopen

tijd gebruikten gezinnen zeventig procent van hun beleende overwaarde voor woningverbetering. Daarnaast stak men ruwweg een tiende in financieel vermogen zoals effecten. Voorts werd acht procent geconsumeerd en zes procent gebruikt om duurder leningen mee af te lossen (schuldsanering).

Naast het stabiel gebleven overwaardegebruik, doen zich twee andere opmerkelijke hypotheekontwikkelingen voor. Ten eerste nam het aandeel tophypotheek (hypotheek hoger dan de aankoopwaarde van het huis) toe van circa zestig procent in de voorgaande jaren tot ruim driekwart in de periode 2001 tot heden. Ook verdubbelde zich het percentage hypotheek met een variabele rente, van acht procent rond 2000 naar vijftien procent nu. Bij ruim een kwart van de hypotheekcontracten wordt de rente uiterlijk eind 2004 aangepast. Deze ontwikkelingen maken Nederlandse huizenbezitters gevoeliger voor rentebewegingen. Toch grepen gezinnen de gedaalde rente nauwelijks aan om hun rentegevoeligheid te verminderen. Een verklaring hiervoor is dat slechts drie procent van de mensen verwacht dat een onverwachte forse rentestijging hun woonlast onbetaalbaar maakt.

Het gedrag van huishoudens is de basis van het beleid van DNB

‘Dat is mogelijk een onderschatting van het renterisico’, weet Van Els. De animo voor variabele hypotheekrente zorgt er dus voor dat een eventuele rentestijging een grote groep huishoudens spoedig met hogere woonlasten confronteert. Van die groep definieert DNB als extra kwetsbaar de gezinnen die een tophypotheek hebben en tevens meer dan de helft van het beschikbare inkomen kwijt zijn aan hypotheeklasten. Deze groep van veelal 25-34-jarigen blijkt ongeveer 0,4 procent van de bevolking te be-

slaan. ‘De zeer kwetsbare groep is dus klein’, vat Van Rooij samen. ‘Dat beperkt de macro-economische effecten van eventuele problemen.’

Beursmalaise

Dan de beleggers. Ruim driekwart van hen zegt door de beursmalaise grote verliezen te hebben geleden. Toch liet ruim zestig procent van hen de beleggingsportefeuille grotendeels onaangeeroerd. Dat komt, vermoeden de onderzoekers, doordat aandelenbezit zich concentreert bij de meest vermogende huishoudens. Die kunnen tegen een stootje. Ruwweg twintig procent van de beleggers verkochten hun effecten (vrijwel) geheel of deels, sinds het begin van de beurscrisis. De meesten besloten daartoe pas in 2001 of 2002, toen de malaise al een tijd gaande was. Vrijwel de hele verkoopopbrengst werd geconsumeerd (89 procent). Met slechts drie procent werden schulden afgelost; met acht procent stapte men in veiliger beleggingen. Slechts een klein clubje beleggers (vier procent) kocht er tijdens de beursmalaise aandelen bij. Van Rooij: ‘Door vergelijking van de enquête-uitkomsten van 2000 en 2003 kun je hier heel goed zien hoe omstandigheden het beleggingsgedrag van huishoudens veranderen.’

DNB peilde ook de stand van zaken en meningen rond pensioenvermogen. Deze vermogensvorm is de absolute hoofdmoot van het netto vermogen van Nederlandse en Britse gezinnen. Toch blijkt de kennis van de eigen pensioenregeling (zeer) gebrekkig. Van de geënquêteerden weet 44 procent niet of de eigen pensioenregeling is gebaseerd op eindloon, middelloon, of op het rendement op ingelegde premies. En 45 procent weet niet of het pensioen is geïndexeerd. Slechts een minderheid wenst meer keuzevrijheid bij de pensioenopbouw. Van Rooij: ‘Het lijkt of men het niet wil weten, want zo’n 85 procent van de respondenten zegt zich liever niet al te veel in pensioendetails te verdiepen.’

Ondertussen heerst wél weerzin tegen maatregelen die de bestaande regelingen zouden aantasten (verhoging pensioenleeftijd, loslaten koppeling van de AOW aan de loonstijgingen en het heffen van AOW-premies bij 65-plussers). Vier op de tien werkenden wil namelijk graag uiterlijk met 62 jaar met (vervroegd) pensioen. De meeste mensen laten echter alle pensioensores liever over aan hun pensioenfondsen. Liever betaalt men meer premie dan dat er aan pensioentoezeggingen wordt geknabbeld, al is gezinnen niet gevraagd hoeveel meer premie men daarvoor zou willen betalen. Slechts een kwart van het Nederlandse publiek zet zelf

Hoeveel bezit en schuld heeft een gemiddeld Nederlands gezin? 'Met deze gegevens kunnen we beter inschatten waar financiële kwetsbaarheden liggen.'

geld voor pensioen apart. Van Rooij: 'Het is niet uitgesloten dat de desinteresse rond pensioenen deels wordt veroorzaakt door de informatievoorziening op dit terrein.' Wel stijgt de kennis over pensioenregelingen met de leeftijd.

Tijdens recessie lenen huishoudens liever dan hun spaargeld te gebruiken

Voorts wilde DNB weten of gezinnen rekening houden met deflatie ofwel met een algemene prijsdaling (het omgekeerde van inflatie). Deflatie vormt een risico voor mensen met hoge schulden, want de reële waarde daarvan stijgt door deflatie. En, zoals gezegd telt ons land relatief veel mensen die hoge (hypotheek)schulden torsen. Van de woninghypotheken is bo-

vendien 41 procent aflossingsvrij. De deelnemers aan de DNB *Household Survey* achten de kans op deflatie in de komende twee jaar echter laag (zestien procent). De respondenten laten hun bestedings- en spaargedrag dan ook nauwelijks door deflatieverwachtingen beïnvloeden. Ook weerhouden deflatierisico's Nederlandse gezinnen nauwelijks van het aangaan van aflossingsvrije leningen.

Tot slot peilde DNB de bestemming van de vier à vijf miljard euro die afgelopen januari vrijkwam uit bedrijfsspaarregelingen (gemiddeld 1.500 euro per gezin). De enquête laat zien dat gezinnen tweederde van dit bedrag overhevelde naar andere spaarrekeningen. Slechts een vijfde besteedde men aan dagelijkse boodschappen, (duurzame) consumptiegoederen of investering in de eigen woning. Dat komt overeen met slechts 0,3 à 0,4 procent van de totale jaarlijkse consumptie en de woninginvesteringen. Het stimulerende effect op de economie was dus beperkt. Van Rooij: 'Deze conclusie laat het praktische nut van de DNB *Household Survey* goed zien. Met deze kennis kunnen we zo'n effect in het vervolg beter inschatten.' ●

Help! ik vind nog guldens!

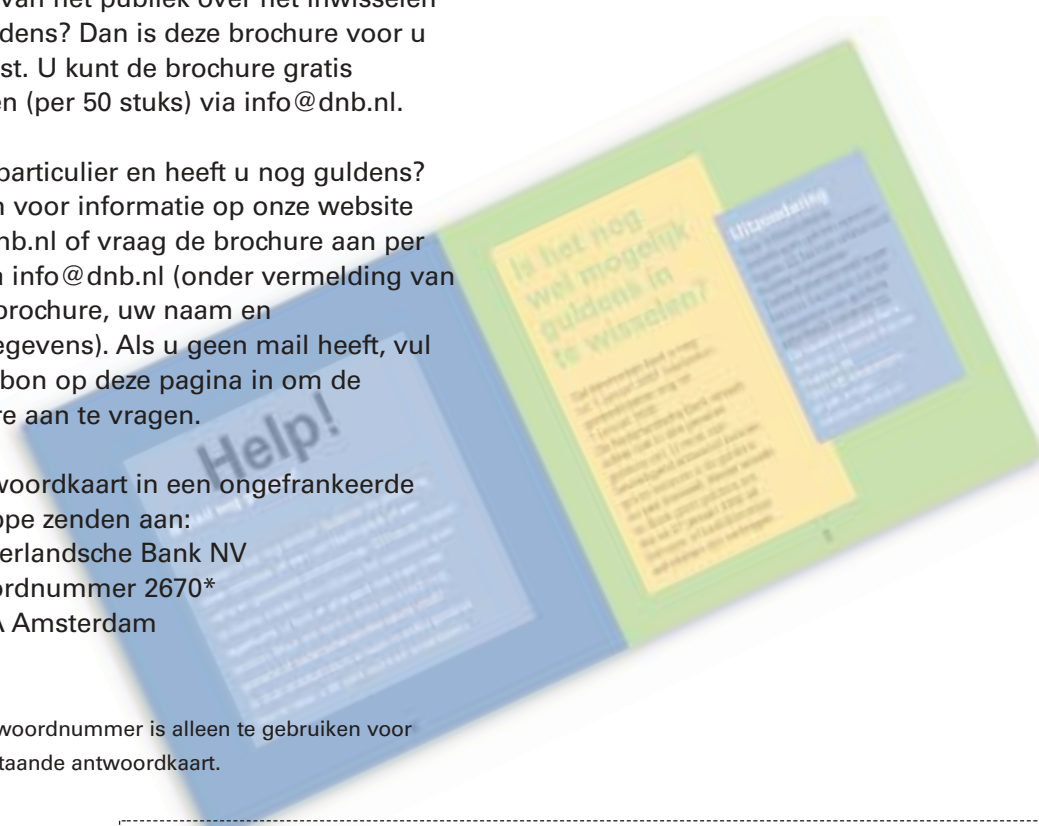
De nieuwe publieksbrochure van de Nederlandsche Bank geeft antwoord op vragen over hoe en wanneer u nog guldens kunt inwisselen bij de Nederlandsche Bank. Ook kunt u lezen wat te doen met oude valuta uit de eurolanden.

Werkt u bij een bank of andere financiële dienstverlenende instelling en krijgt u veel vragen van het publiek over het inwisselen van guldens? Dan is deze brochure voor u een must. U kunt de brochure gratis bestellen (per 50 stuks) via info@dnb.nl.

Bent u particulier en heeft u nog guldens? Kijk dan voor informatie op onze website www.dnb.nl of vraag de brochure aan per mail via info@dnb.nl (onder vermelding van guldenbrochure, uw naam en adresgegevens). Als u geen mail heeft, vul dan de bon op deze pagina in om de brochure aan te vragen.

De antwoordkaart in een ongefrankeerde enveloppe zenden aan:
De Nederlandsche Bank NV
Antwoordnummer 2670*
1000 PA Amsterdam

* Dit antwoordnummer is alleen te gebruiken voor onderstaande antwoordkaart.

Antwoordkaart

Organisatie _____

Naam _____

Adres _____

Postcode en Woonplaats _____

Land _____

Ontvangt graag formulier(en)
'aanvraag vergoeding buiten omloop gestelde bankbiljetten en/of munten'.
 Nederlands Engels

Ontvangt graag exemplaren
van de brochure 'Help! ik vind nog guldens'

Overleg wil betalingsverkeer verbeteren

Maatschappelijke groeperingen werken samen aan doelmatigheid

De sluiting van bankkantoren, pinpasfraude en het ongemak van de één- en twee-eurocenten zijn actuele onderwerpen die in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) aan de orde komen. Het is uniek dat uiteenlopende maatschappelijke groeperingen onder leiding van DNB samenkomen om te praten over het optimaliseren van het betalingsverkeer.

Hans Brits

De pinpas is inmiddels een bekend en geaccepteerd betaalmiddel, maar er was een tijd dat dit betaalmiddel nauwelijks uit de portemonnee kwam. Iedereen moest wennen aan de pincode en de mogelijkheid met een pasje in winkels te betalen. Wat was nu het voordeel boven contant betalen of het uitschrijven van een cheque? Inmiddels is niet alleen het gemak en de veiligheid voor de consument bewezen, maar ook voor de winkelier, omdat er minder contant geld in de kassa aanwezig is wat wel zo veilig is.

Het succes van de pinpas is te danken aan de bijdrage die iedereen bereid was te leveren; banken ontwikkelden een goed product en de bijbehorende infrastructuur, winkeliers waren bereid betaalautomaten te installeren en consumenten pasten betaalgewoontes aan door hun pasjes door de pinterminals te halen in plaats van de vertrouwde cheques en bankbiljetten te gebruiken. Een goede werking van het betalingsverkeer is gebaat bij samenwerking tussen alle partijen.

Met die gedachte in het achterhoofd heeft de minister van Financiën het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) ingesteld. Aan dit overleg nemen uiteenlopende maatschappelijke groeperingen deel die belang hebben bij een goed betalingsverkeer, zoals banken, winkeliers en andere toonbankinstellingen.

Het MOB onderzoekt het nut van een centraal meldpunt voor fraude met betaalproducten

gen, gemeenten, consumenten, ouderen en mensen met een functiebeperking. Sinds een jaar bespreekt het MOB de knelpunten en maatschappelijke gevolgen van ontwikkelingen in het betalingsverkeer. Het is de bedoeling dat het MOB een gezamenlijke visie ontwikkelt en principe-afspraken maakt over beleidsonderwerpen die spelen op de Nederlandse betaalmarkt.

Thema's

De thema's die in het MOB aan de orde komen zijn maatschappelijke efficiency, toegankelijkheid en bereikbaarheid van betaaldiensten, veiligheid en technologie, die zijn ondergebracht in gelijknamige werkgroepen. Ook is er een kerngroep gevormd, bestaande uit een beperkt aantal MOB-leden, die vergaderingen voorbereidt en de werkgroepen aanstuurt. Directielid Jaap Koning, verantwoordelijk voor het betalingsverkeer bij DNB, zit het overleg voor en de Afdeling Ontwikkeling Betalingsverkeer

'Transparantie en openheid gewenst'

Henk van den Broek zit namens de Raad Nederlandse Detailhandel (RND) in het MOB en vertegenwoordigt alle toonbankinstellingen: winkels, de benzinemaatschappijen en de horeca in de zogenoemde kerngroep. Hoog op zijn prioriteitenlijstje staan de kosten van het betalingsverkeer. 'De Nederlandse detailhandel heeft jaarlijks meer dan één miljard euro kosten aan het betalingsverkeer. Vooral de muntjes van één- en twee-eurocent zijn een bron van ergernis voor de winkeliers. Deze muntjes maken meer dan dertig procent uit van de munten in circulatie, terwijl zij slechts 1,7 procent van de waarde van de totale hoeveelheid munten in omloop vormen.'

Van den Broek is er dan ook voorstander van de afrondingsregel weer in te voeren, zoals die ook vóór de euro-introductie gold voor de Nederlandse centen; fl. 12,97 werd fl. 12,95 en fl. 12,98 werd fl. 13,00 aan de kassa. 'Het tellen van al die centen kost veel tijd en de kosten om dit geld te verkrijgen zijn hoog. Als we deze muntjes kunnen vermijden, zouden we een hoop geld en energie uitsparen', licht Van den Broek toe.

Ook de veiligheid van het winkelpersoneel heeft hoge prioriteit. 'Overvallen zijn een grote zorg. Hoe minder contant geld er in een zaak aanwezig is, hoe veiliger het is voor klanten en personeel. Elektronisch betalingsverkeer met PIN en Chipknip kan bijdragen aan de veiligheid en efficiency van het betalingsverkeer. De financiële en technische randvoorwaarden moeten we wel goed met elkaar bespreken.'

Van den Broek benadrukt dat er vertrouwen moet zijn tussen de partijen in het MOB want alleen dan komt de juiste informatie boven tafel. 'We zijn bereid te betalen maar wensen volledige transparantie en openheid, dan weten wij tenminste waarom de kosten die banken berekenen zo hoog zijn.'

JA

voert het secretariaat. Deze rol past goed in de wettelijke taak van DNB om een goede werking van het betalingsverkeer te bevorderen.

Een thema waarover de partijen in het MOB spreken, zijn de problemen die ondernemer en consument en vooral personen met een functiebeperking ondervinden wanneer bankkantoren verdwijnen uit het dorp of de wijk. Nu staat het probleem van de bereikbaarheid niet op zich, omdat uit dunbevolkte gebieden ook andere diensten verdwijnen, zoals gemeentelijke diensten, openbaar vervoer, zorginstellingen, postkantoren en winkels. Een oplossing kan zijn diensten te combineren, zoals een supermarkt die de mogelijkheid geeft geld op te nemen bij de kassa. Het MOB heeft de Werkgroep Toegankelijkheid en Bereikbaarheid dan ook gevraagd in kaart te brengen welke betaaldiensten minder goed te bereiken zijn, hoe vaak dat probleem zich voordoet en waar in het land de problemen zich voordoen. Door op een kaart van Nederland de locatie van banken binnen een straal van drie en vijf kilometer weer te geven, heeft de werkgroep de grootte van het probleem van de bereikbaarheid van diensten letterlijk in kaart gebracht.

De Werkgroep Veiligheid houdt zich bezig met zowel de veiligheid van betaalproducten als de persoonlijke veiligheid. Eén

Onlangs zijn in het MOB stemmen opgegaan om in winkels de eindbedragen weer af te ronden op vijf cent

van de taken van deze werkgroep is het nut te onderzoeken van een centraal meldpunt voor fraude met betaalproducten. Om tot specifieke verbeteringen te komen, zal ook worden gekeken naar de resultaten van het rapport over pinpas- en incassofraude, dat DNB dit jaar op verzoek van de minister van Financiën heeft uitgebracht (zie pagina 26 in dit magazine).

Opvolger pinpas

De Werkgroep Technologie van het MOB buigt zich over de opvolger van onze nu zo vertrouwde pinpas. De huidige bankpassen zijn voorzien van een magneetstrip, waarin belangrijke controlegegevens zijn opgeslagen die bij een betaling via een *on line* verbinding tussen de betaalautomaat en de bankcomputer wor-

'De menselijke kant'

Tim Lechner, directeur van de ANBO voor vijftigplussers, behartigt de belangen van ouderen en is voorzitter van de werkgroep Toegankelijkheid en bereikbaarheid. De ANBO denkt actief mee in het MOB. 'In 2001 hebben wij alle leden opgeroepen hun problemen met de service van banken te melden. Deze meldactie heeft veel reacties opgeleverd en toonde aan dat mensen uit het hele land problemen ervaren met de bereikbaarheid en toegankelijkheid van banken, zowel in dorpen als in grote steden, zoals bijvoorbeeld in de Bijlmer en in Rotterdam-Zuid.

Naast de wens om een geldautomaat in de naaste omgeving te hebben, is het ook van belang hoe die automaat geplaatst is. Een deel van onze leden zit in een rolstoel of heeft een rollator en ondervindt problemen door te hoge automaten. Een ander probleem is dat veel banken tegenwoordig overgaan op internetbankieren, terwijl onze doelgroep, waaronder veel slechtzienden, juist moeite heeft met het gebruik van internet en behoefte heeft aan een balie-medewerker.'

Om te illustreren dat het van belang is dat zoveel mogelijk partijen zich buigen over de maatschappelijke problemen in het betalingsverkeer, geeft Lechner een voorbeeld: 'In het verleden gebeurde het wel eens dat we afspraken hadden gemaakt met een bank over bijvoorbeeld een extra geldautomaat in een buurt. Maar dan bleek VROM ook plannen te hebben voor de inrichting van die wijk, waarbij ze geen rekening hadden gehouden met onze plannen.'

Van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer verwacht Lechner dat een aantal zaken waar ouderen tegen aan lopen in het betalingsverkeer door beleidsmakers opgepikt zal worden. 'Er is natuurlijk altijd een spanningsveld met zoveel partijen en de concrete zaken bespreken wij ook apart met de NVB. Ik hoop echter dat voor het MOB niet alleen de economische afwegingen tellen maar ook de menselijke kant wordt gehoord.'

JA

den uitgewisseld. Het probleem is dat criminelen de gegevens op die magneetstrip kunnen kopiëren en als zij ook de bijbehorende pincode in handen krijgen, is de kans op misbruik groot. Met name creditcardmaatschappijen propageren vanwege de toegenomen fraude een nieuwe standaard voor creditcards en debitcards (pinpassen). Volgens deze zogenoemde EMV-standaard (Europay Mastercard Visa) moeten betaalpassen worden voorzien van een 'intelligente' chip in plaats van de magneetstrip. Deze chip maakt een betere beveiliging mogelijk. De Werkgroep Technologie studeert de komende tijd op de voor- en nadelen en consequenties van de EMV-standaard.

Eurocentjes

Ook op de agenda van het MOB staat het ongemak van de één- en twee-eurocenten. Bij de invoering van de euro bestond al van meet af aan weerstand tegen de één- en twee-eurocent. Maar om de toch al lastige invoeringsoperatie niet nog ingewikkelder te maken, is besloten alle munten, dus ook de één- en twee-eurocenten, in te voeren. Nu we aan de euro gewend zijn – de één wat meer dan de ander – blijken de twee kleinste muntjes toch lastig in het dagelijkse leven. Los van het feit dat zij de consument ongemak bezorgen, leveren ze winkeliers, banken en muntverwerkers veel werk. Zo is voor de winkelier het tellen van al die centen een tijdrovende bezigheid en zijn de kosten hoog om dit muntgeld te verkrijgen. En de minister van Financiën, die de Nederlandse munten uitgeeft, hoeft er ook niet rouwig om te zijn als de centen verdwijnen, want de productiekosten van de muntjes zijn ongeveer even hoog als hun waarde.

Onlangs zijn in het overleg stemmen opgegaan om in winkels de eindbedragen weer, zoals in het guldentijdperk, af te ronden op vijf cent. In de praktijk zal daardoor het gebruik van de één- en tweecent sterk teruglopen. Afschaffen van deze munten kan niet in Nederland worden beslist, dat kan alleen op Europees niveau. In het MOB is nu afgesproken om de voor- en nadelen te inventariseren als eindbedragen in winkels bij betaling met bankbiljetten en munten worden afgerond op vijf cent. Onderzocht zal worden wat het mogelijke effect op de prijzen is en wat de daadwerkelijke besparingen kunnen zijn bij het invoeren van een dergelijke regel. ●

'Gezamenlijk oplossen'

Hein Blocks van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) is lid van het MOB en van de kerngroep: 'Om te komen tot een maatschappelijk efficiënt betalingsverkeer is medewerking van veel verschillende partijen nodig. Vaak zijn er daarbij tegenstrijdige belangen. Als een bepaalde groepering meer kosten moet maken om de maatschappelijk beste en goedkoopste oplossing te vinden, dan zal gezamenlijk voor dat probleem een oplossing moeten worden gevonden. Om draagvlak te krijgen in de maatschappij zijn alle relevante groeperingen uit het MOB nodig.'

Blocks legt uit dat stimuleren van elektronisch betalingsverkeer voor situaties waarin dat maatschappelijk goedkoper en veiliger is dan een betaling met contant geld bijna onmogelijk is. 'Zolang een contante betaling voor de consument gratis is, zal hij de voorkeur geven aan biljetten en munten. In de meeste situaties zijn de totale maatschappelijke kosten van contant geld groter dan van andere betaalmiddelen, zoals pinnen en chippen. Om de gezamenlijke kosten van bank en winkelier (en daarmee uiteindelijk de kosten van de consument) terug te kunnen dringen, zal dus op een of andere manier aan de consument een voordeel moeten worden geboden bij het gebruik van elektronische betaalmiddelen. Een korting in de winkel bij elektronisch betalen lijkt dan makkelijker dan een opslag bij contant betalen. Met de voordelen voor de totale keten voor ogen, moeten in dat soort situaties gezamenlijke oplossingen mogelijk zijn.'

Blocks benadrukt ook het belang van de Nederlandsche Bank in haar rol als voorzitter. 'DNB is onmisbaar bij het sturen van betaalvormen en in het afremmen of stimuleren ervan. Tevens heeft DNB belang bij één van de betaalvormen, namelijk de bankbiljetten. DNB draagt immers zorg voor de uitgifte van bankbiljetten. Naast scheidsrechter en dirigent is DNB dus ook partij in het spel. Dat is een moeilijke rol.' Vertrouwen is voor Blocks cruciaal. 'De werkgroepen zijn naar mijn indruk voortvarend bezig. Ik zie de onderlinge verhoudingen al verbeteren.'

JA

Deze seminars zijn een platform voor economisch wetenschappelijk onderzoek. Binnen- en buitenlandse wetenschappers bespreken er hun onderzoeksresultaten.

Een onafhankelijke centrale bank is beter in staat om inflatie te bestrijden omdat zij immers niet onder invloed staat van de regering en zich volledig kan richten op inflatie. Sylvester Eijffinger (Universiteit van Tilburg) en Patrick Stadhouders (Van Lanschot Bankiers) wezen er afgelopen juni in hun presentatie *'Monetary Policy and the Rule of Law'* op dat onafhankelijkheid alleen niet voldoende is voor het optimaal functioneren van centrale banken. Ook de kwaliteit van het rechtssysteem is van belang. Een regering zal de wetten moeten respecteren anders stelt de onafhankelijkheid niets voor.

In de afgelopen decennia zijn in de gehele wereld veel centrale banken onafhankelijk geworden. Verder is het accent van hun takenpakket in toenemende mate komen te liggen op bewaking van prijsstabiliteit. Volgens economische theorieën zouden deze twee factoren bijdragen tot een lagere inflatie, de basis voor duurzame economische groei.

Dat dit in de praktijk ook het geval is, blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat een centrale bank de mogelijkheid heeft geen gevolg te geven aan het verzoek van een regering om de economie in verkiezingstijd te stimuleren. Uitvoering van dit verzoek zou alleen het imago van de desbetreffende regeringsleiders als competente beleidsmakers dienen, maar zou ten koste gaan van de groeivoorzichten op de lange termijn.

In hun presentatie wijzen Eijffinger en Stadhouders op de ontbrekende schakel in deze keten van argumenten. Als de wetbepalingen die voorzien in de onafhankelijkheid van een centrale bank van kracht zijn, maar niet in acht worden genomen door de overheid, dan zijn deze bepalingen niet effectief, betogen zij. Hun hypothese is dat de voordelen van het instellen van een onafhankelijke centrale bank slechts ten volle benut kunnen worden als het juridische kader in zijn geheel aan bepaalde criteria voldoet.

Op basis van een steekproef van geïndustrialiseerde-, ontwikkelings- en overgangslanden onderzoeken de auteurs het effect van de kwaliteit van het rechtssysteem op de inflatie. Zij maken daarbij gebruik van institutionele-kwaliteitsgraadmeters om de geloofwaardigheid van overheden te meten met betrekking tot de bescherming van eigendomsrechten en handhaving van de naleving van contracten.

Bovendien hebben zij met het oog op de transitie-economieën ook de mate van marktliberalisering betrokken in de reeks factoren die ten grondslag liggen aan het inflatietempo van een economie. Hun uitkomsten, gebaseerd op uiteenlopende statistische toetsen, zijn zeer intuïtief. De bevindingen duiden erop dat de positieve effecten van de onafhankelijkheid van centrale banken alleen optimaal tot uiting

kunnen komen in economieën waar de wettelijke regelingen dusdanig zijn dat de rechtspositie van de centrale bank wordt gerespecteerd. Toekomstig economisch onderzoek zal aantonen in welke mate andere factoren dan wel bijkomende invloeden een rol zouden kunnen spelen bij het inflatiebeleid van centrale banken.

Philipp Maier

8 juli: *'Economic Policy Framework and Asset Prices'*, Nicola Viegi (University of Natal).

14 oktober: *'A Vectorautoregressive Investment Model (VIM) And Monetary Policy Transmission: Panel Evidence From German Firms'*, Robert Chirinko, Emory University. Co-auteurs: Jorg Breitung (Bonn) en Ulf von Kalckreuth (Deutsche Bundesbank).

Programma 2003

25 november

Sylvia Kaufmann (Austrian National Bank), *'The Business Cycle of European Countries: Bayesian Clustering of country individual IP growth series'*.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Jacqueline van Breugel, tel. 020- 524 3665, e-mail: j.f.van.breugel@dnb.nl of de website raadplegen: www.dnb.nl/research

Informatie

De volgende uitgaven van de Nederlandsche Bank zijn verkrijgbaar:

- De rol van DNB in Nederland en Europa
- *Van kauri tot euro, een korte geschiedenis van het geld, de gulden en de Nederlandsche Bank*

Periodiek verschijnen:

- Jaarverslag
- Kwartaalbericht
- Statistisch Bulletin

DNB publiceert ook over haar wetenschappelijk onderzoek:

- MEB Series, Monetair en economisch beleid
- Onderzoeksreeks Toezicht
- Rapporten Wetenschappelijk onderzoek
- Staff Reports
- Occasional Studies

Alle uitgaven zijn *online* beschikbaar. U vindt ze op www.dnb.nl. De overige uitgaven kunt u bestellen via deze website, door middel van een mailbericht (info@dnb.nl) of via een brief, die u kunt richten aan: De Nederlandsche Bank, Afdeling C&i sectie Media, Postbus 98, 1000 AB Amsterdam

De Bank op het Internet: www.dnb.nl

Op onze website vindt u informatie over het werkkterrein van de Nederlandsche Bank en over haar publicaties, zoals het DNB magazine. Ook kunt u vanaf deze site doorklikken naar verschillende andere financiële instellingen.

Publieksservice

Algemeen telefoonnummer DNB

020 – 524 91 11

Toezichtslijn

De Toezichtslijn is de helpdesk van financiële toezichthouders. De helpdesk van de Nederlandsche Bank, de Autoriteit Financiële Markten en de Pensioen- & Verzekeringkamer werken samen.

Voor vragen over banken en geldtransactiekantoren belt u de Toezichtslijn van de Nederlandsche Bank.

0900 – 520 0520 (€ 0,35 p/gesprek)
Toezichtslijn@dnb.nl

Voor vragen over beleggingsinstellingen, effectendienstverlening en consumentenkrediet kunt u de Autoriteit Financiële Markten benaderen.

0900 – 540 0540 (€ 0,35 p/gesprek)
Info@afm.nl

Voor vragen over verzekeraars en pensioenfondsen kunt u terecht bij de Pensioen- & Verzekeringkamer.

0900 – 530 0530 (€ 0,35 p/gesprek)
Toezichtslijn@pvk.nl

Overige informatie DNB

Voor vragen op het terrein van de Nederlandsche Bank die niet over toezicht gaan, kunt u contact opnemen met de Afdeling Voorlichting. Ook voor voorlichtingsmateriaal kunt u dit nummer bellen.

020 – 524 3411 of 524 1999
Info@dnb.nl

Koninklijke Nederlandse Munt

Voor informatie over munten en het bestellen van setjes euromunten.

030 – 291 0410
Info@coins.nl

Zou u graag een dagje Bankdirecteur willen zijn?

In het Voorlichtingscentrum van DNB kunt u plaatsnemen op een directeursstoel. Een computer berekent aan de hand van vragen en opdrachten hoe goed u het als directeur zou doen. Wilt u wel eens weten wat er gebeurt als u met de pinpas betaalt? Kleurrijke beelden en animaties laten u zien welke weg uw betaling aflegt voordat het bedrag van uw rekening wordt afgeschreven.

Een rondleiding door het Voorlichtingscentrum bevat standaard een multimediashow, een presentatie over de Economische en Monetaire Unie, de euro en een uitleg over het betalingsverkeer. Ook kunt u niet van echt te onderscheiden goudbaren optillen om het gewicht en de waarde te schatten. Daarnaast biedt het Voorlichtingscentrum u een uitleg over monetair beleid en een simulatiespel over toezicht. Kortom, u komt alles te weten over het werkkterrein van de Nederlandsche Bank.

Bent u geïnteresseerd, maak dan een afspraak voor een rondleiding.

De rondleiding is zeer geschikt voor leerlingen uit de hoogste klassen van havo, vwo en meao. Voor groepen met meer voorkennis kan het programma worden aangepast. Duur rondleiding: 2½ uur. Maximaal aantal deelnemers: veertig personen.

Contactadres:

De Nederlandsche Bank

Voorlichtingscentrum

Postbus 98

1000 AB Amsterdam

020 - 524 3493/3339

voorlichtingscentrum@dnb.nl

